

המצב במגדל העמק היה נורא

הרבי מלעלוב הרים את עיניו הטהורות...
"לך עמו", פקד הרבי כשנכנסתי לחדרו
ו"תסייע בעדו להפיץ 'ידישקייט'
במקום". המצב במגדל העמק היה
נורא לאחר הלימודים בכולל
התגייסתי להקים רשת שיעורי
ערב לנוער וקראתי לה "מגדל
אור". העמק, אמרתי בליבי,
הוא חושך.

הבחור ששמע את הדברים הללו, התרסק!

הוא פשוט התרסק מבפנים. זה
היה יותר גרוע מלקחת פטיש
כבד ולרסק את הלב שלו. הוא
הפך אותו ברגע אחר לאשם
במותה של הסבתא היקרה שלו
שאותה הוא כל כך אהב ושהיא
היתה קרובת המשפחה היחידה
שלו בעולם!

/// עמוד 19

הרב תפס את ראשו
בשתי ידי, קפץ
ממקומו והתרחק
ממני כמה מטרים
והתחיל לצעוק עלי
כשפניו מאדימות:
"אני לא מוכן
לשמע דיבורים
כאלו! חזור בך
גדעון, חזור בך!"

/// עמוד 15

מאות פעמים, ראו קירות הבית את הריקוד היומי

בסיום הלימוד עם כל ילד מבני
הבית, אבא נעמד ויצא איתו
במחול וריקוד, לפעמים הילדים
רצו ללמוד עמו רק בשביל
הריקוד המתוק הזה

/// עמוד 5

"תשמע! תשמע איך הוא לומד!!!

בשעה אחת בלילה צלצל הטלפון
שלי. הבן שלי היה על הקו, הוא
שם את הטלפון שלו ליד מרן זצ"ל,
ואמר לי "תשמע! תשמע איך הוא
לומד!!! איזה קול, איזו מתיקות, איזו
התלהבות!!! אה... מי ידמה לו ומי
ישווה לו. כך הוא למד ולמד כאילו
לא היה אתמול יום כיפור, כאילו
הוא לא שכב מעט מעולף באפיסת
כוחות, כאילו הוא לא יהודי בן 98...

/// עמוד 2

**בשעה אחת בלילה
צלצל הטלפון שלי.
הבן שלי היה על הקו,
הוא שם את הטלפון
שלו ליד מרן זצ"ל,
ואמר לי "תשמע!
תשמע איך הוא
לומד!!! איזה קול,
איזו מתיקות, איזו
התלהבות!!! אה... מי
ידמה לו ומי ישווה
לו. כך הוא למד ולמד
כאילו לא היה אתמול
יום כיפור, כאילו הוא
לא שכב מעט מעולף
באפיסת כוחות,
כאילו הוא לא יהודי
בן 98...**

שיחה מיוחדת ורווית הוד עם הגה"צ רבי בנימין רימר שליט"א,
חדב"נ אצל מרן פוסק הדור הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, ראש
ישיבת קרית מלך ומראשי ישיבת טשעבין, שמספר על אשר
ראו עיניו ושמעו אוזניו אודות השקידה המופלאה והבלתי
נתפסת של מרן זצ"ל

"בשעה אחת בלילה צלצל הטלפון שלי. הבן שלי היה על הקו, הוא שם את הטלפון שלו ליד מרן זצ"ל, ואמר לי "תשמעו! תשמעו איך הוא לומד!!! איזה קול, איזו מתיקות, איזו התלהבות!!! אה... מי ידמה לו ומי ישווה לו. כך הוא למד ולמד עד ותיקין! אחרי ותיקין שכב מעט לנוח ולאחר מכן שוב התגבר כארי וישב ולמד כאילו לא היה אתמול יום כיפור, כאילו הוא לא שכב מעט מעולף באפיסת כוחות, כאילו הוא לא יהודי בן 98... הוא למד כמו בחור צעיר עם חשק והתלהבות ובעיקר בשקידה אינסופית".

**

"אני בטוח שאנשים שיקראו את הדברים הללו, יחשבו שאני הגומתי, כי התיאורים האלו הם לא טבעיים. אבל כזה היה מרן הגר"ש זצ"ל, השקדנות שלו, ההתמדה שלו היתה על טבעית. זה לא נתפס בשכל האנושי. מי שלא ראה לא מסוגל להאמין שכך אכן הוא היה לומד בכזאת צורה.

"אתם יודעים שהרב אלישיב אף פעם לא ישב ככה על הכסא כשהוא נשען אחורה? תמיד הוא ישב עם גב ישר, מתנדנד מעט, מוטה קדימה, דרוך כמו גיבור בשעת מלחמה. הוא לא הסיח דעת רגע אחד מהרצון והחשק והשאיפה להספיק עוד שורה של גמרא, עוד סעיף בשולחן ערוך.

"והידע הנרחב ובחד שהיה לו בכל מכמני התורה... הוא לא רק למד וידע הכל אלא הכל היה ברור ומחזור לו כמונח בקופסא. יכולת לעמוד לידו בזמן שהיה עונה לשאלות, ולראות איך שבחצי שעה, בשלושים דקות, הוא היה עובר על כל מקצועות התורה, אם זה שו"ע או גמרא, אם זה משניות פאה ודמאי וזרעים, או סדר קדשים וטהרות, אם זה ב"ח וט"ו, ומחצית השקל, רי"ף ורא"ש וירושלמי וספרא וספרי הכל הכל היה מונח בזיכרונו ומחודד בפיו באופן שאי אפשר לתאר בכלל.

"אבל עיקר העיקרים היה הגמרא. אומרים שהיו לו סדרי לימוד בשולחן ערוך וכדו', אני לא ראינו את זה. הוא היה לומד גמרא ולכל השאר הוא הגיע מהגמרא. כשלוומדים גמרא כמו שצריך, לומדים כל סוגיא עם כל המפרשים, ולאחר מכן את ההלכות היוצאות מזה בשו"ע ובספרי ההלכה.

"גם כשהיתה מגיעה אליו שאלה מורכבת, ראו איך שהוא ניגש לפסוק בה מהגמרא. קודם מה אומרת הגמרא, ומה מופיע בגמרא בסוגיות אחרות שיכול להיות נוגע לעניין הזה, ואיך למד את הגמרא הרא"ש ואיך למדו הראשונים האחרים, וכיצד נפסק להלכה בשו"ע וכו', ולפי כל זה הוא היה פוסק הלכה למעשה בגאונות מופלאה שאין לה אח ורע.

"והפלא הגדול לנוכח כל האמור", מוסיף הגה"צ המשגיח שליט"א, "זאת העובדה שהוא היה המתמיד הכי גדול בעולם, אבל אף פעם לא כעס, הוא לא היה לחוץ על חשבון אחרים. היתה לו סבלנות לכל אדם, הוא השיב בסבלנות וקיבל אנשים בכבוד, אבל רגע אחר כך היה שוקע כל כולו בלימוד.

"והלימוד היה מתוך מתיקות מופלאה, שכל מי שראה אותו לומד קיבל חשק ללמוד בעצמו. הרי אומרים בברכת

ראש ישיבת 'קריית מלך' והמשגיח ומראשי ישיבת טשעבין הגה"צ רבי בנימין רימר שליט"א, חדב"נ אצל מרן פוסק הדור הגר"ש אלישיב זצ"ל. על גודל שקידתו המופלאה של חמיו מרן הגר"ש, אשר אין כל בריה יכולה להשיג ולהגיע לדרגה זו של שקדנות מופלאה ועמל התורה במשך 100 שנות חיים ללא הפסקה וללא הפוגה.

אספר לכם סיפור מופלא, ממנו תוכלו להבין עד כמה אנחנו לא מסוגלים להבין בכלל מה היא השקידה המופלאה של מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל.

"היה זה כשמורי חמי היה בן 98. לא בן 90, לא בן 95 ואפילו לא בן 97. הוא היה בן 98. הגיע יום כיפור, וכמובן שהרופאים אמרו שאסור לו לצום. בכזה גיל לצום... מי יכול לחשוב על רעיון כזה בכלל. אבל הוא מאוד הצטער על כך וממש היתה לו עגמת נפש גדולה מאוד מכך שהוא לא יוכל לצום.

"לאחר דין ודברים הוחלט שייתנו לו אינפוזיה, הוא יישכב כל יום הכיפורים במיטה ולא ילך לבית הכנסת, וכולי האי ואולי... יעקבו אחרי המדדים יבדקו איך הוא מרגיש, ואולי אולי הוא יצליח לצום את כל הצום.

"וכך הוא נכנס ליום הכיפורים בתקווה גדולה שיזכה להשלים את הצום, וממש לא היתה לו מנוחה מהאפשרות שהוא ייאלץ לאכול חלילה. כמובן שלא היתה בכלל שאלה שאם חייבים לאכול ולשתות כי זה פיקוח נפש, בוודאי שצריך לעשות מה שכתוב בהלכה, אבל הוא לא רצה להגיע למצב שבו הוא יהיה חייב לאכול מצד ההלכה.

"זכה הבן שלי להיות התורן לשבת עם הסבא באותו יום הכיפורים, ובעוד הסבא שכב במיטה ונזהר שלא להתאמץ כדי שלא יצטרך לשבור את הצום, הם דיברו בלימוד. אחד הנושאים בהם עסקו היה שאלה מעניינת ששאל בני את מו"ח, מה הדין בכהן גדול שאינו יכול לצום ביום הכיפורים, האם הוא יכול לעשות את העבודה בבית המקדש, או צריכים דווקא כהן גדול שצם כמו כלל ישראל.

"עברו השעות והנה יום הכיפורים הגיעו לסיומו כשמרן זצ"ל הצליח לצום מתחילתו ועד סופו ולא הכניס דבר מאכל או משקה לפיו במשך כל הלילה והיום. הוא שמח שמחה גדולה מאוד, הבן שלי נתן לו לאכול ולשתות, הוא טעם מעט כמה שהצליח לאכול בגופו הכחוש.

"ואז קרה דבר מאוד מרגי! הרב אלישיב, השקדן המופלא שכבר קרוב ל-100 שנה לא פסק פומיה מגרסא, אמר שהוא עייף והוא רוצה לישון בשעה שבע וחצי בערב. הבן שלי ממש נבהל, אם סבא אומר דבר כזה, המשמעות היא שהוא ממש חלש הרבה יותר מכפי שאנחנו מסוגלים להבין בכלל.

"בלב מלא חשש הוא נתן לסבא לישון והתפלל שלא אירע שום נזק מהצום שצם בשארית כוחותיו, והנה, עברו שעתיים בלבד, בשעה תשע וחצי בערב, התעורר מרן, קם ממיתתו והתיישב ללמוד כדרכו. עברה שעה, וקולו התגבר, שעתיים והוא כבר למד בקולי קולות, בגישמאק, בהתלהבות...

**"אתם יודעים
שהרב אלישיב
אף פעם לא
ישב ככה על
הכסא כשהוא
נשען אחורה?
תמיד הוא ישב
עם גב ישר,
מתנדנד מעט,
מוטה קדימה,
דרוך כמו גיבור
בשעת מלחמה**

בשיא כוחו, הידע שלו היה מופלא, והמחשבה חדה ובהירה".

האווירה בחדרו של ראש הישיבה שליט"א מחשמלת. מהרגע בו החל לדבר על חמיו, שקע הגר"ב רימר בזיכרונות, ונראה שקשה לו להתנתק מהם ולחזור למציאות. הסיפורים כולם מסופרים בערגה מיוחדת, עם געגוע עמוק לאותו ענק שבענקים אשר בצלו חמדנו וישבנו, כל כנסת ישראל, משך שנות דור, ואשר לאורו אנו צועדים עד היום הזה.

"כל מה שסיפרתי לכם עכשיו זה 'מעשה' לך', זה סיפורים קטנים", מסכם ראש הישיבה שליט"א את השיחה... "הסיפור האמיתי והעיקרי זה סיפור אחד! התמדה ושקידה ברצף אחד גדול שנמשך כל ימי חייו.

"שאר הסיפורים הם רק שביבים קטנים של אור, הם הדרך שלנו להמחיש למי שלא היה שם, לתת לו להבין מה זאת שקידה ועד כמה הגיעה השקידה הזאת. אבל הסיפור הגדול הוא סיפור אחד, והוא הסיפור החשוב באמת. ולוואי ונזכה להידבק באפס קצה של אותה התמדה מופלאה ושקידת התורה מתוך שמחת הלב והתרוממות הרוח".

התורה "והערב נא", וידועה השאלה מה פתאום תיקנו חז"ל שנתפלל על ערבות התורה, אנחנו לא מתפללים על ערבות בשום מצוה אחרת, בטח לא כחלק מהברכה שתיקנו חז"ל ומדוע שונה לימוד התורה מכל שאר המצוות בעניין זה?

"אלא התשובה היא שכשאדם לומד בערבות, במתיקות ונעימות, או אז הוא זוכה 'ונהיה אנחנו וצאצאינו יודעי שמך ולומדי תורתך'. הילדים רואים כמה שאבא אוהב ללמוד, והם מבינים שהתורה זה דבר טוב וחיובי ונעים ואהוב. אבל אם הם רואים את האבא לומד עם הרגשה לא טובה, עם פנים מלאות עצב ותסכול, מה המסר שהם מקבלים? שלימוד תורה אינו טוב חלילה וחלילה, ולכן אין להם שום רצון ללמוד בעצמם.

"כך היה אצל מרן זצ"ל, ראו אותו לומד בכזה חשק ובכזאת התלהבות שזה השפיע על כל הסובבים אותו.

"אני זוכר שבחנתונה שלי, הוא בכלל לא ישב במזרח. הוא ישב בצד, יחד עם גיסו הגאון רבי חיים יעקב לוי זצ"ל, רבה של פרדס חנה. הרבה שנים הם לא נפגשו, ובחנתונה שלי הם התראו לראשונה מזה זמן רב, וכמו שני חברים טובים, הם דיברו על מה ששניהם אהבו יותר מכל, דיברו בלימוד. כך הם ישבו בפניה ועסקו בלימוד משך כל החתונה ללא הפסקה. כשהגיעו לברכת המזון ושבע ברכות לא היתה לו ברירה, הוא היה חייב לשבת קצת במזרח ולמלא את תפקיד המחנותן...".

**

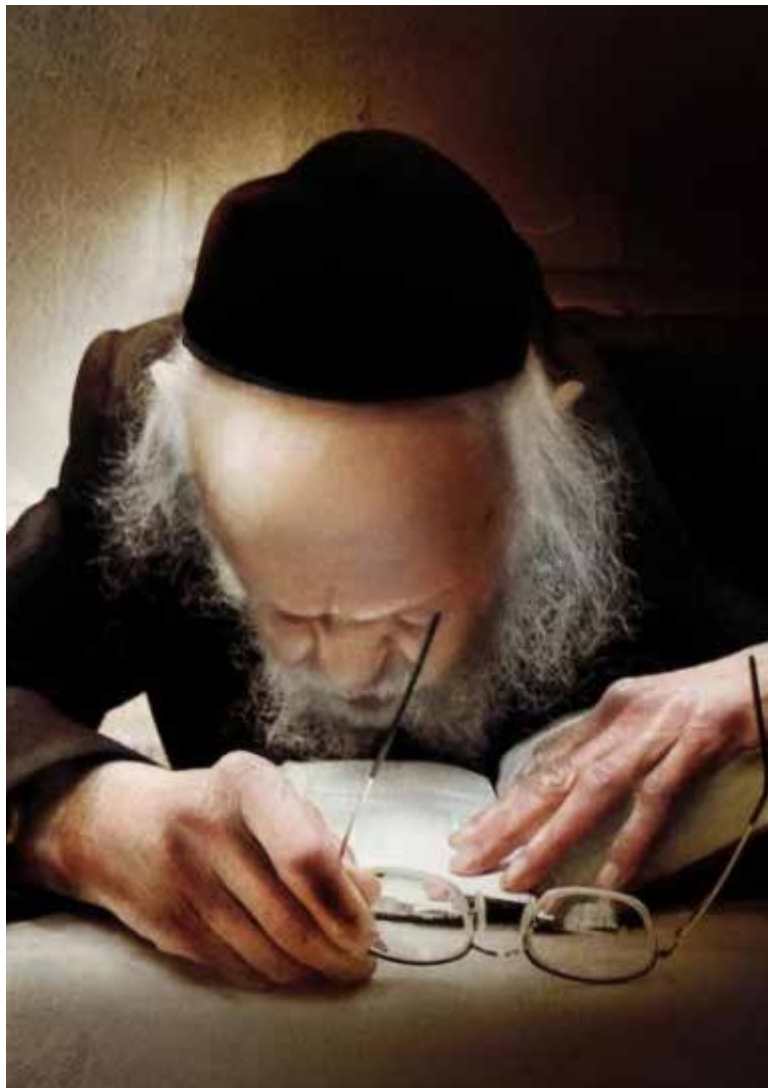
שמעתי מפיו של יהודי שזכה להשתתף בשמחת הנישואין של מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א. החתונה היתה בפתח תקוה, המחנותנים היו גדולי עולם, הרב אלישיב והסטייפלער... מרן החזון אי"ש היה גם הוא שושבין ראשי כי הרי מרן הגר"ח גדל על ברכיו והיה כמש כמו בן אצלו.

"אותו יהודי הגיע לחתונה בפתח תקווה, במעמד החופה הוא חיפש את החזון איש ולא ראה אותו בין המחנותנים. הוא שאל איפה החזון איש ואמרו לו שהוא נוהג שלא לעמוד בחופות בגלל שיש שם נשים, ולכן הוא עומד בצד.

"היהודי שאל מי זה המחנותן של הסטייפלער. מי אבי הכלה, הרי ודאי הסטייפלער והחזון איש לקחו עבור הגר"ח כלה שהיא בת תלמיד חכם, הוא רוצה לדעת מי זה התלמיד חכם הזה... הרב אלישיב לא היה מוכר אז בבני ברק ובסביבתה, בירושלים כבר כן הכירו את גדולתו בתורה, אבל בבני ברק לא שמעו עליו אז.

"אמרו לי שהאבא של הכלה זה יהודי שאי אפשר לתפוס אותו בשום מקום בש"ס, בשולחן ערוך ובכל התורה כולה. אי אפשר לתפוס אותו בחוסר ידיעה. עוד אמרו לי שאי אפשר לחדש לו שום דבר... כי הכל הוא יודע", ככה סיפר לי האיש שהשתתף באותה חתונה.

"הרב אלישיב היה אז כבן 40, איזו גאונות. הוא היה אז

מאות פעמים, ראו קירות הבית את הריקוד היומי עם הילד. בסיום הלימוד עם כל ילד מבני הבית, אבא נעמד ויצא איתו במחול וריקוד, לפעמים הילדים רצו ללמוד עמו רק בשביל הריקוד המתוק הזה

הצצה לפרקי חינוך
מדהימים של הגאון
רבי בן ציון פלמן זצ"ל

השעה, לאחר חצות לילה. ר' בן ציון התקשר לאחיו ר' ישראל: "עשה נא עמי חסד, נעלה כעת לכותל המערבי". תמה ר' ישראל: "אחי היקר ר' בן ציון, מה קרה לך, עכשיו באמצע הלילה לנסוע לירושלים?!"

"כן, עכשיו. אני זקוק לנסיעה לכותל. תעשה עמי חסד, קח אותי למקום שלא זזה ממנו שכינה". ר' ישראל בעל לב זהב, הסכים בשמחה (הוא סייע לו בנסיעותיו יום יום).

הם יצאו. ר' בן ציון היה מכוונס בתוך עצמו, אולי מהרהר בלימוד. הרכב שעט בנסיעה בכביש גהה ונכנס לכביש 1, ואז הרשה לעצמו ר' ישראל לשאול בלחשיה: "בן ציון, האם קרה משהו?" ר' בן ציון התנער ממחשבותיו, יישר את גבו והשיב לו: לפני כשעה שמועתי על אחד הילדים שיש לו ירידה בלימודים. לכן הרגשתי שאני חייב לנסוע לכותל, כדי להתפלל עליו". והרכב המשיך בדרכו, הם נכנסו לירושלים.

"הגענו למקום שלא זזה ממנו שכינה, בשתיים ורבע לאחר חצות לילה. בשעה חמש לפני עלות השחר, עדיין עמד ר' בן ציון בתפילתו ליד אבני הכותל. התפלל להקב"ה ובכה כמו ילד קטן" - סיפר ר' ישראל.

לפעמים הילדים רצו ללמוד עמו רק בשביל הריקוד המתוק הזה. כי בסופו של לימוד, אחרי שהגמרא מובנת כראוי ומתוקה כראוי, טעמו של הריקוד הליפתיני היה כצפיחית בדבש. ריקוד של מצוה.

"כאשר סיים את תחנונו לפני בוראו, אמרתי: הכצעקה: 'אולי נמתין כאן ונתפלל כאן שחרית כוותיקין, ואחר כך נשוב לבני ברק?'. הוא לא הסכים. ירדנו בדרכינו בחזרה לבני ברק".

למחרת, ר' בן ציון המשיך את סדר יומו כרגיל, כאילו ישן כל הלילה. רבע שעה לפני תחילת הסדר (בשעה 8.45) שוב צלצל הטלפון בביתו של ר' ישראל כמידי בוקר: "האם תוכל להגיע כעת?" - התעניין ר' בן ציון ושאל את אחיו האם יוכל להרגלו מידי בוקר, לקחת אותו ברכב לכולל. אחרי הצהרים שוב יצא לכולל בשעה הרגילה, לצדו של אחיו ר' ישראל.

זו לא היתה הפעם היחידה שנסע לפתע לכותל המערבי. היו מקרים נוספים, לא צפויים, שבערוב יום או בבוקרו של יום, התרומם ועלה לירושלים. "אין לי קביעות לנסוע לכותל. אלא שאם מתעוררת בעיה בחינוך לאחד מיוצאי חלצי, אני עולה לשפוף שיח" - אמר.

"סוד ההצלחה של אחי ר' בן ציון, בחינוך הילדים, בגלל התפילות שלו עליהם תמיד" - התבטאה אחותו הרבנית שתחי'.

בין 7-6 לא אוכל למסור שיעור

"כבוד הרב ימסור בבקשה שיעור בהלכה בין השעה 6:30-7:30 בערב בבית הכנסת בקהילתנו, תמורת סכום כסף נכבד של משכורת קבועה טבין ותקילין, (כמו שתי משכורות של אברך ב'כולל יום שלם'). הנגיד שהעריכו מאד, היה שמח על ההזדמנות לסייע בממונו לגאון וצדיק כמונו.

רבי בן ציון שמע. חשב שניות אחדות והשיב: "אני לא אוכל למסור שיעור בשעה זו - בן שש לשבע וחצי".

הוא התרומם מהכסא והצביע על הילדים הישנים בסלון - "אתה רואה את הילד הזה שישן במיטה העליונה? איתו אני לומד כל יום בין שש וחצי לעשרה לשבע. אתה רואה את הילד השני במיטה האמצעית? עמו אני לומד כל יום בין עשרה לשבע לשבע ועשרה. והילד השלישי? יחד אנו לומדים משעה שבע ועשרה עד שבע וחצי. לכן, בשום פנים אינני יכול לבטל את הקביעות החשובה הזו איתם. זה שווה וחשוב לי יותר מכל דבר אחר. אני מתנצל ולא אכל למסור את השיעור. אם רצונכם, בבקשה אמסור שיעור בשעות אחרות".

סיפר הנגיד ירא השמים: "עד אותו יום, לא ראיתי כלל חשיבות בלימוד עם ילדי, ותמיד אמרתי לעצמי כי בחיידר מלמדים אותם כל מה שצריך, אבל כאשר ראיתי שכל כך חשוב בעיניו ללמוד עם הילדים, גם אני התחלתי ללמוד עם כל אחד מהילדים שלי מידי שבת בשבתו (באותם ימים עדיין לא היתה קיימת מסגרת של 'אבות ובנים') והקפדתי על כך, אמנם באמצע השבוע לא היה לי זמן ללמוד עם הילדים כיון שאני איש עסקים וזה לא התאים עם השעות שלי ושלםם. אבל בשבת הקדשתי מספר שעות ללימוד איתם, בסבלנות. בזכות אותו מפגש בו הבנתי עד עומק השיטין, כי לילדים יש ערך הרבה יותר מכסף..."

כך אירע גם כאשר הציעו לו כמה הצעות של ראשות כולל עם משכורת מכובדת ביותר, כיון שההצעות היו מחוץ לעיר, דחה את כולם והמשיך להצטמצם עם משכורתו, והתנצל באוזני החברותא (שהיה נוכח פעם

[יש לדעת, כי לא כל אב יכול ללמוד עם ילדיו בסבלנות וברוגע. ויש הורים הלומדים עם הילד שלא בדרך הרצויה ומזיקים לו].

הריקוד היומי

ר' בן ציון למד מידי יום, עם כל ילדיו, מהקטן ועד הגדול. הקריטריון לבדיקת רמת ההבנה והידיעה שלהם היתה ההנאה והשמחה.

מבחינתו, אם לא הבחין שהילד לא נהנה מהגמרא, הדקלום של החומר לא היה נחשב בעיניו לכלום. כי אם ילד מבין ברור במאת האחוזים - את השאלה והתשובה של הגמרא, את הרש"י ושאלת התוספות, הוא נהנה בהכרח! ואם אינו נהנה, אות היא שההבנה שלו מעורפלת במשהו.

רק ברגע שראה על פניו של הילד חיוך או הנאה, אמר לו: "עכשיו אני רואה שאתה יודע!", ואז סיימו את הלימוד מתוך שמחה - שעלתה על גדותיה.

מאי משמע?
מאות פעמים, ראו קירות הבית את הריקוד היומי עם הילד. בסיום הלימוד עם כל ילד מבני הבית, אבא נעמד ויצא איתו במחול וריקוד סיבובי, יד ביד. לפעמים הניח שתי ידיים על כתפו מאחור כמו רכבת, או לצדו יד על כתף.

לפעמים הילדים רצו ללמוד עמו רק בשביל הריקוד המתוק הזה. כי בסופו של לימוד, אחרי שהגמרא מובנת כראוי ומתוקה כראוי, טעמו של הריקוד הליפתיני היה כצפיחית בדבש. ריקוד של מצוה. סיפר אחד מילדיו: "אבא למד עם כולם, בכל יום ויום. מהבן שלמד באותה תקופה כבר בישיבה גדולה ועד הבן שעדיין היה בחיידר בכיתות הנמוכות. הראשון הגיע לאבא לישיבת פוניבז' ללמוד מיד אחרי תפילת שחרית. השני בא ללמוד בבוקר משמונה וחצי עד תשע, ועוד שלושה בנים למדו בצהריים, ועם שאר הבנים למד אחרי תפילת מעריב. הקטנים, שלמדו עם אבא בבית, הרוויחו גם את הריקוד..."

כידוע, שריקודים אמיתיים, לא נובעים מהרגלים, אלא ממקור פנימי במוח או בלב. ולכן, גם אחרי מאות ריקודים, השמחה עם אבא, היתה כמו חדשה, מתוקה ומעוררת. וזה היה ריקוד שהם זוכרים אותו ומתגעגעים אליו חמישים שנה אחר כך. שמחה שבשמחה. ומחול שבמחול.

המלמדים - והאבא

אף על פי שלא היה לו פנאי, היה לו בשפע זמן לגשת לכל ר"מ וראש ישיבה ומלמד בחיידר - שכל כל ילד, ולדבר איתו. בטבעיות, בפשטות, בניעמויות וחמימות.

רשות הדיבור לר"מ ידוע, בישיבה נודעת: כאשר הבן למד בישיבה, הגיע הרב פלמן לעיתים קרובות להתעניין בשלומו. הוא נכנס ובא בהכנעה

ללוי שהתגורר קרוב לביתו. בשנת מעשר עני שלח את היין שהופרש לפלוני שהכירו כאביון אמיתי. בפעם הראשונה שהכין יין, הביא בקבוק יין למרן הגרא"מ שך זצ"ל, הרב שך שאלו "מה זה?" ר' בן ציון ענה לו, בשי מילים: "נסכים - יומא". כוונתו הייתה לגמרא ביומא דף ע"א א' "ואמר רבי ברכיה הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין".

הרב שך לא מחה בעדו, אלא קיבל ממנו את היין. ומאז מידי חודש הביא לרב שך קנקן עם יין, ועל היין הזה קידש הרב שך והבדיל. מרן הרב שך שיבח מאוד את היין וקרא לו "היין של ר' בן ציון". פעמים רבות כאשר אירעו 'שמחות' של רבנים ואדמו"רים ולא היה בכוחו של הרב שך להשתתף. שלח להם בקבוק יין "מהיין של ר' בן ציון".

וסיפר ר' בן ציון: "הרב שך היה שואל אותי תמיד, 'כיצד אתה מצליח לעשות יין כל כך משובח?' לרב שך אל היתה תשובה, אבל לי היתה תשובה פשוטה מאוד, הרי הרב שך שותה מהיין, לכן היין מצליח מאוד".

כך נמשך הדבר עשרות שנים, והיין היה משובח בטעמו ובריחו.

כאשר נחלש הב שך זצוק"ל בשנים האחרונות לחייו, אמר לר' בן ציון, כי כמעט שאינו שותה יין, ושלא יטרח יותר להביא.

והנה, בפעם הבאה כאשר הכין ר' בן ציון יין, החמיץ היין. כאשר ראה ר' בן ציון כך, אמר: "אכן כפי שחשבתי עד היום: הסיבה היחידה שהיין מצליח כל כך היא העובדה שהרב שך שותה ממנו, ועתה שהפסיק לשתות, שוב אין ברכה ביין". ומהחמצה זו ואילך, הפסיק ר' בן ציון לעשות יין לעשות לעצמו וקידש על יין קנוי.

(מתוך הספר 'ללא שם')

הבחורים ב'מוסד' חלקם היו יתומים משנות המלחמה שהיו זקוקים להרבה חום, עידוד ואהבה. ה'מוסד' כולו הופקד בידי של אבא זצ"ל.

ובפשטות, בהרגשה שהוא חייב לשיבה הכרת הטוב על כך שהצוות מצמיח ומסייע לבנו להתקדם בלימודים, ידעתי שאינו כזה שיש לו זמן מיותר, הייתי מופתע שאינו מתספק בשיחות טלפון לברר מידי פעם על מצב בנו, אלא טורח לנסוע לשיבה מחוץ לעיר, כדי להתעניין. זה עורר אותי ואת צוות השיבה לטרוח ולהשקיע בבנו, ואולי יותר מבשאר הבחורים. ויתירה מזאת, בכל פעם שהגיע נתן לי מעטפה עם דולרים עבור השיבה, תבניתו, "הגביר" מבני ברק שבקושי יכול לפרנס את עצמו, הרגיש הכרת טובה מרובה, שבאה לידי ביטוי במתן כספים גדולים לשיבה, ומי שמעוניין לדעת, דווקא אבותיהם הגבירים של בנים שלמדו בשעתו בשיבה לא תרמו כספים. זאת משום מה? משום שהכל תלוי בהרגשה, רק מי שמעריך, מי שמרגיש באמת הכרת הטוב הוא הנותן".

"ההתנהגות שלו העניקה לי רצון וחשק להשקיע בבנו עד שנעשה לתלמיד חכם. במשך שנים המשיך ר' בן ציון את הידידות. ולא במשחק מן השפה ולחוץ, אלא ראו שבאמת חש הכרת טובה, גם שנים ארוכות אחרי שבנו סיים את הלימודים במקום".

"כשהכרתי, מצאתי אבא, שלגבי ואין זו סיסמא: מסר את נפשו לחינוך בניו".

"כשהבן רואה שהוא תמצית הדם של אביו, ושמוכן לעשות הכל למען בנו, זה מחייב את הבן להשקיע, וכאמור הדבר נותן כוחות אדירים גם לצוות בשיבה".

ולחיידר? הגיע מידי שבוע להתעניין על שלום בניו, באופן שהבנים ידעו שהוא עושה זאת, והרגישו נוח עם זה. וכן נתן כספי תרומה לחיידר, מתי שרק היה לו, כדי שישקיעו בבניו. גם לחדרים של נכדיו (כמו תשב"ר 'אהל-תורה', ו'קרלין') תרם הרבה כסף, כהכרת הטוב על שמשקיעים בחינוך נכדיו.

היין המתוק המיוחד למרן הגרא"מ שך

במשך עשרות שנים, הכין ר' בן ציון בעצמו, את היין לקידוש ולהבדלה.

היין היה משובח מאוד בטעמו וריחו, אף על פי שמעולם לא למד את רזי המקצוע ולא התמצא בסודות היין.

אחרי כארבעים יום בסיום ימי התסיסה של היין, ולאחר סינון ומילוי החביות, מיד הפריש תרומות ומעשות.

ההפרשה התקיימה במעמד מיוחד בצוותא ולעיני כל בני המשפחה.

במשך זמן ממושך הסביר לכולם בהרחבה את פרטי ענין הפרשת תרומות ומעשרות: מהי ההפרשה. מה מפרישים על מה, וכמה מפרישים. וענה לכל אחד במאור פנים ובמתנות על כל שאלותיו וספקותיו. והיה חוזר שוב ושוב עד שראה שכולם הבינו, ואז שאל כל ילד בנפרד אם הבין את הכל. ובסיום, היה מברך את הברכה בדחילו ורחימו, ומפריש את התרומות והמעשרות.

את היין שהופרש מעשר ראשון, לקח ושלח ממנו

הרבי מלעלוב
הרים את עיניו
הטהורות... "לך
עמו", פקד הרבי
כשנכנסתי לחדרו
ו"תסייע בעדו
להפיץ 'יידישקייט'
במקום". המצב
במגדל העמק
היה נורא לאחר
הלימודים בכולל
התגייסתי להקים
רשת שיעורי ערב
לנוער וקראתי לה
"מגדל אור". העמק,
אמרת בליבי, הוא
חושך. בעמק צריך
להכניס אור.

הגאון הרב יצחק דוד גרוסמן שליט"א
מספר על צעדיו הראשונים מירושלים
למגדל העמק

<<<

בטקס קבלת הפנים שנערך לכבודי השתתפו גדולי ישראל. בראש הבימה המיוחדת שהוקמה לכבוד האירוע עמד הרב ז'ולטי ונשא מדברותיו. הוא קרא את דברי הכתוב בפרשת נשא, ולבני קהת לא נתן, כי עבודת הקדש עליהם, בכתף ישאו. כלומר: העגלות למשא המשכן לא ניתנו בידי בני קהת נשאי הארון, אלא הם נצטוו לשאת את משא הקודש בכתף.

"וכל כך למה? שאל הרב ז'ולטי וענינו נצצו, "וכי למה לא להקל על בני קהת? אלא שכשמגיעה עבודת הקודש, אל תחפש להקל על עצמך, אל תקל ראש במלאכה, אלא הטה את כתפך ולך במסירות נפש למטרה.

"חז"ל אומרים במסכת סוטה", המשיך הרב, שלימים ישמש כרבה של ירושלים, "מפני מה נענש דוד מפני שקרא לדברי תורה 'זמירות' שנאמר: זמירות היו לי חוקך בבית מגורי. אמר לו הקב"ה: דברי תורה, שכתוב בהן התעניף עינך בו ואיננו, אתה קרוא אותן זמירות הריני מכשילך בדבר שאפילו תינקות של בית רבן יודעין אותן, דכתיב ולבני קהת לא נתן, כי עבודת הקודש וגו'. ואיהו אתייה בעגלתא (דוד טעה כשהורה לשאת את ארון ה' בעגלה במקום על הכתפיים, וכתוצאה מכך מת עוזא כשנגע בארון).

"לכאורה מה השייכות והקשר בין הדברים? אלא כך אמרו לו לדוד: הנך קורא לדברי תורה זמירות? והלא התורה צריכה להיות בדחילו ורחימו, בעול תורה. תורה

במשך השנים ארוכות היה יהודה גור הממונה על הרבנות מטעם משרד הדתות. בוקר אחד הופתע גור לראות בפתח, את ראש הישיבה שבה למד בעבר, ישיבת מיר, רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, מבקש להיכנס לפגישה אצל תלמידו מן העבר הרחוק.

"מה בקשתו של ראש הישיבה - ותעש?" שאל ברוב הכנעה.

ראש הישיבה התיישב וסיפר על עיר שכוחה בצפון הארץ, ומגדל העמק שמה. "כבר שנתיים יש שם מהפכה יהודית רוחנית עמוקה, והגיע הזמן להכתיר שם רב".

"ואת מי מציע ראש הישיבה?" שאל גור.

"את מי שעומד מאחורי כל הפעילות הזו, הרב יצחק דוד גרוסמן", עונה ראש הישיבה.

היו אלו הימים שלאחר מלחמת ששת הימים בתשכ"ז. באחת מישיבותיה החליטה מועצת גדולי התורה להקים מתיבתות עבור ילדי הפרפריה, המסיימים את חוק לימודם במוסדות שעל ידי החינוך העצמאי. אבי ז"ל, שהיה מזכיר מועצת גדולי התורה באותם ימים, ביקשני ליטול על עצמי את הקמת המתיבתא בירושלים.

זכיתי להימנות לדבר מצוה ולהיות בין מייסדי המתיבתא, ששכן בבנין מוסדות "זוועיהל" בשכונת בית ישראל בירושלים, מוסר עצמי עבור התלמידים ומשמש להם כאב ומורה דרך.

זמן מה לאחר מכן הוקמה "התנועה להפצת תורה" על ידי הרב אלעזר קוגל, חתנו של "אבי האסירים", הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל. מטרתה היתה לשלוח אברכים להפיץ תורה בערי הצפון והדרום.

רבי אשר סופר נבחר להקים רשת תורנית יהודית בצפון. הרב סופר שהיה מקורבו של מורי ורבי מלעלוב זצוק"ל, נכנס לקודש פנימה להתעניין עמו. הרבי מלעלוב הרים את עיניו הטהורות, ואמר לו: "לך למגדל העמק; ור' יצחק דוד יתלווה אליך".

ההפתעה היתה גדולה. "לך עמו", פקד הרבי כשנכנסתי לחדרו, "ותסייע בעדו להפיץ 'ידישקייט' במקום".

המצב במגדל העמק היה נורא מבחינה חברתית ומבחינה יהודית. לאחר הלימודים בכלל התגייסתי להקים רשת שיעורי ערב לנוער המנותק וקראתי לה "מגדל אור". העמק, אמרתי בליבי, הוא חושך. בעמק צריך להכניס אור.

תוך זמן קצר התחוללה מהפכה של כמש. עם תום השנה הראשונה לפעילותנו שלחנו עשרות תלמידים למוסדות תורה ולישיבות קדושות.

ביום בהיר נקראתי לעמוד מול מרן הרב אלישיב, רבי אליעזר גולדשמידט ורבי בצלאל ז'ולטי זכרונם לברכה. ביראת כבוד עמדתי לפני הרבנים, והם העמידו אותי על הצורך בהקמת הדור על תילו, ופסקו עלי ליטול על עצמי את משרת הרבנות במגדל העמק.

באותם ימים לא היה קל לבחור רב חרדי; וכששמע על כך ראש ישיבת מיר, קם מיוזמתו ופעל להסדרת הענין.

זכיתי להימנות לדבר מצוה ולהיות בין חייסדי המתיבתא, ששכן בבנין מוסדות "זויעהל" בשכונת בית ישראל בירושלים, מוסר עצמי עבור התלמידים ומשמח להם כאב ומורה דרך.

כבר באותם ימים הייתי בידידות נפלאה עם מרן הרב עובדיה יוסף זצוק"ל, שחיבבני כאב לבן.

כשנתיים לאחר הכתרתו, בשנת תשל"ב, הופיע גאון ישראל והדרו במגדל העמק להנחת אבן הפינה של מוסדות "מגדל אור". הוא ניגש אלי, הביט על מאות התלמידים ואמר בקול את מה שכולם חשבו: "עזבת את ירושלים, את החסידים, את המשפחה; שמעת בקול חכמים והגעת לכאן במוסירות נפש. לכן זכית להקים מוסדות, מאות תלמידים ההולכים בדרך ה', ולהיות מגדל אור לכל העולם".

ואז הוסיף משפט, שלא רבים הבינו את הקשרו: עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו.

(מתוך הספר 'אור השבת')

אינה זמירות, דבר שבא בנקל. ומידה כנגד מידה - בזה נכשל, שנשא את הארון בעגלות, פעולה המסמלת את נשיאת התורה בקלות.

"אנו עומדים בימים שלפני קבלת התורה", אמר הרב ז'ולטי. "מחד גיסא מצינו בתורה את הציווי של בכתף ישאו, ומאידך אמרו חז"ל (ילקוט שמעוני שמואל ב, פרק ה רמז קמב) כי 'הארון נושא את נושאי' - ללמדנו שהארון נושא את נושאי כשאתה נותן את הכתף. כשאתה מוסר נפשך בשביל התורה, אתה זוכה לסגולת הארון הנושא את נושאי'.

"וזו עבודתו של רב בישראל, שנותן את הכתף שלו ונושא את משא העם", סיים הרב ז'ולטי לקול תשואות ההמון.

**פעם שאלתי את
מרן הרב מבריסק
זצ"ל שאלה בקשר
לנערה שהנהלת
המוסד החליטה
להרחיקה.
להפתעתי הרבה,
ספגתי ממנו
תוכחה רצינית.
"תאמר לי",
פנה אלי, "בכל
הסירים אני חייב
להתערב?! ואני,
אברך צעיר כבן
עשרים, הייתי נועז,
ואמרת: "אם הרב
פטור, אז גם אני
פטור מלדאוג לה
ומלטפל בעניין"...
למשמע דברי, החל
הרב לגעור בי: "מי
אמר לך שאתה
פטור? אתה לא
פטור!"**

הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל צריך לדעת איך שואלים שאלה

לימוד תורה הוא רק בעמל וביגיעה. להבין היטב את מה שלומדים, ולאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא. גם אחרי על העמלה והיגיעה צריך לעוד הרב סיעתא דישמיא לכוון לאמיתה של תורה, אולם בוודאי אי אפשר להסתפק בלימוד שטחי ובקריאת הגמרא כמו שקוראים תהלים.

ה"חזון איש" זצ"ל אומר, שעל ידי שאדם עמל בתורה, הוא זוכה לעונג רוחני עליון, והעונג הזה מביאו לכוון לאמיתה של תורה ולאמיתה של הלכה.

על רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל מספרים שאמר, כי היה מוכן לתת את כל התפילות שהתפלל מעודו עבור דין מחודש אחד של הגמרא. באר ה"חזון איש" את דבריו, שכוונתו לא היתה, חלילה, לעשות מסחר עם תפילותיו, אלא הוא התכוון להמחיש עד כמה הוא מייקר כל דין מחודש שיוצא מלימוד הגמרא.

יש לדעת איך לשאול שאלה!

כל אחד מאיתנו יודע כמה מתפלפלים חכמי הגמרא על שורה אחת מדברי המשנה, מנסים לפענח ולדקדק בכל מילה הכתובה בה. מציעים פירוש אחד,

הרב נתן לי מנה רק משום שהכיר אותי, וידע היטב עם מי יש לו עסק... הוא ידע שעל אף גערותיו לא אניח לנושא, ולא אזניח את הטיפול בנערה. משום כך הוא בחר בצורה הזאת, לחנך אותי שלא רק שצריכים לדעת איך משיבים תשובות, אלא גם איך שואלים שאלות. יש שאלות שהן לא העסק שלך - אותם אל תשאל!

לימוד הגמרא משפשף את הראש, מחדד את השכל, לדעת מה לשאול, איך לשאול, מה להשיב, והאם התשובה סוגרת את כל הפינות, ולא נותר כל סדק. כל מהלך בגמרא יוצר נפקא מינות להלכה, וצריך לחשבן היטב כל הווה אמינא וכל מסקנה, כדי לדעת את הפסק הנכון.

מפורסם הסיפור על מרן הרב שך זצ"ל שאמר שיעור בישיבה. לפתע שאל אחד מהבחורים הצעירים שאלה שהפריכה את היסוד של השיעור. הרב שך חשב כמה דקות, סגר את הגמרא ופנה לצאת. "הוא צודק", אמר ללא כל בושה. אחר כך הוסיף ואמר: "יכולתי לתרץ לו תרוץ שהיה מניח את דעתו, אולם הרגשתי שתרוץ זה אינו לאמינות של תורה!".

(מתוך הספר אריה שאג - ספר שמות)

ואם מוצאים בו איזשהו סדק - מציעים פירוש אחר. לעיתים, הפירוש השני אמנם 'סתם' את הסדק הראשון, אולם התגלה בה סדק אחר, וכיון שכך - יחפשו דרך שלישית בביאור המשנה. כך מתרגלת אותנו התורה הקדושה לחשוב הלך וחזור, לדייק בכל מילה, לחשוב על כל האפשרויות, ולהבין כל דבר על הסוף.

משום כך, גדולי תורה, שלומדים תורה בעמל וביגיעה, ומאמצים את ראשם להבין היטב את כל השקלא וטריא, ואת כל הנפקא מינות העולות מן הפרושים השונים שבסוגיה - יכולים לענות לכל שואל שבא להתייעץ איתם ומבקש את הכרעתם. ראשם משופשף דיו כדי לנתח לעומק את כל צדדי השאלה, ולהשיב את התשובה הנכונה, העומדת במבחן האמת.

פעם שאלתי את מרן הרב מבריסק זצ"ל שאלה בקשר לנערה שלמדה בסמינר חרדי, והנהלת המוסד החליטה להרחיקה, לאחר שיצא עליה לעז שלא בצדק. מאחר שהורי הנערה לא היו שומרי תורה ומצוות, היתה סכנה מוחשית שתוך פרק זמן קצר ביותר היא תפרוק עול. לא ידעתי כיצד לפעול בעניין, ולכן פניתי לרב מבריסק, אביהם של ישראל, שינחה אותי בדרך הנכונה.

להפתעתי הרבה, ספגתי ממנו תוכחה רצינית. "תאמר לי", פנה אלי בטון תקיף, "בכל הסירים אני חייב להתערב?!"

ואני, אברך צעיר כבן עשרים, הייתי נועז, ואמרתי: "אם הרב פטור, אז גם אני פטור מלדאוג לה ומלטפל בעניין..."

למשמע דברי, החל הרב לגעור בי: "מי אמר לך שאתה פטור? האם ממני שמעת שאתה פטור?! אתה לא פטור!".

"ריבוננו של עולם", אמרתי לעצמי, "מה הרב רוצה ממני?".

לפתע היתה הארה מן השמים, והבנתי שלא שאלתי את השאלה בצורה נכונה! הרב רצה לחנך אותי איך שואלים שאלה!

מדברי היה משמע כי אני מבקש מהרב מבריסק להתערב בהחלטות של הנהלת המוסד. המנהלים החליטו שיש להוציא את הילדה, ואני מבקש שהרב יכתוב להם מה לעשות, ויורה להם להחזיר את הנערה. לפיכך השיב לי הרב: "בכל מקום אני צריך להתערב?!", וזאת עוד מבלי ששמע את דעתם ושיקוליהם, הרי שאלה כעין זו אמורה להישאל מפייהם.

הבנתי כי עלי לשאול את השאלה שלי, ולכן פניתי שוב לרב, ואמרתי: "ברצוני לשאול את השאלה בנוסח אחר..."

"אז תשאל..." נענה הרב מבריסק.

"נערה זו היא בת ישראל, ובנות המוסד גם הן בנות ישראל. מנהל המוסד טוען כי בת זו תגרום נזקים רוחניים לבנות אחרות. שאלתי היא, האם אני מחוייב להשתדל ולעשות מאמצים על מנת שיקבלו אותה בחזרה?".

הרב מבריסק ענה לי: "אין דוחים נפש מפני נפש! תעשה את כל הטצדקי שבעולם כדי שהנהלת הסמינר תקבל אותה בחזרה".

**משום כך,
גדולי תורה,
שלומדים תורה
בעמל וביגיעה,
ומאמצים את
ראשם להבין
היטב את כל
השקלא וטריא,
ואת כל הנפקא
מינות העולות מן
הפרושים השונים
שבסוגיה - יכולים
לענות לכל שואל
שבא להתייעץ
איתם ומבקש את
הכרעתם**

מתוך דמעותיו המשיך אבא זצ"ל בתחנונים: דוד המלך, אנא, תבכה ותזעק גם עכשיו בקול גדול: "בְּנֵי, בְּנֵי" כדי להוציא את עם ישראל מהגלות...!

הרב מנחם שוורץ שליט"א
העוסק עשרות שנים בזיכוי הרבים,
ובצרכי ציבור באמונה,
מספר על הבית ספוג האמונה
וגדלות הנפש בו גדל

(פרק ב')

בכל שיחה בענייני השקפה על העולם היה מתבל את דבריו בפסוקי התהילים, ומוכיח מהם את ההשקפה על מאורעות העולם.

היה אומר לעתים קרובות: "אין לי טענות, חלילה, על הקב"ה, כל החיים שלי הם מתנה. אמנם, היו ימים ששמחת, והיו ימים שבכתי, אבל על הכל אני מודה לריבונו של עולם".

אִישׁ אֶהָב אֶת תּוֹרַת ה'

שלמה המלך אמר (משלי כח, ט): "מִסִּיר אֲזוֹנוֹ מִשְׁמַע תּוֹרָה, גַּם תִּפְלְטוּ תוֹעֵבָה". יש לברר, מדוע נענש המסיר אוזנו משמע תורה בכך שנעשית תפילתו תועבה? האם יש בזה מידה כנגד מידה? אם כן, מה?

אלא, אדם החושב: מה יסיפו לי דברי התורה...? הלא כבר שמעתי די, אף הקב"ה אומר לו: גם את תפילותיך שמעתי די והותר...

אהבת התורה של אבא זצ"ל התבטאה בהתפעלות שלו מכל חידוש, שחידש או שמע. כל חייו רדף אחר שיעורי תורה, והתאמץ לא לבטלם בכל מחיר.

אף אם נקלע למקום שהשיעור בו נאמר בעברית, והתקשה להבין את הדברים, בכל אופן הקשיב, ניסה לקלוט את הנושא, ולאחר השיעור התעניין אצל שאר המשתתפים בשיעור על מנת להשלים את החסר.

אנו מורגלים באגדות חז"ל המתארות לפנינו את חייהם ואת דמותם של האבות הקדושים, התנאים והאמוראים, וכן בסיפורים העוסקים בגדלותם של רבותינו הראשונים והאחרונים, שעמדו לעם ישראל לדורותיו.

אבא זצ"ל שהיה כולו לב, מעצם קריאת הסיפור כהווייתו, בלי צורך להתבונן במפרשים, כל כך התפעל והתרגש, עד שמעיניו זלגו דמעות. בסיום הסיפור היה חוזר ואומר לפי העניין: "דוד המלך!" "רבי עקיבא איגר!" "הגאון!"... כשכולו אחוז התפעלות. ובכך עדיין לא תם המעשה, אלא היה אבא חוזר על מה שלמד וקרא ומספר שוב ושוב לכל אדם שפגש, באותה התפעלות והתרגשות, בבכי ממש, אפילו לאחר עשרות פעמים!

בשנותיו האחרונות למד אבא זצ"ל בכלל בבית המדרש 'סטמאר', הגם שלמדו שם גם צעירים ממנו במספר שנים, רוחו החיה והנמרצת השפיעה על הלומדים כולם. גם לאחר שעות הלימוד, היה משוחח עם מבקרי על הסוגיא הנלמדת בכלל בגמרא, בהלכה ובאגדה.

חידושו האחרון עסק בדברי הגמרא (סוטה י, ב) אודות דוד המלך, שבכה וזעק על אבשלום בנו שמונה פעמים "בְּנִי" (שמואל ב' יט, א-ה). שבע פעמים זעק דוד "בְּנִי" כדי להוציא את אבשלום מִשְׁבָּעַת מְדוּרֵי גֵיהֶם ופעם שמינית זעק עליו בקול גדול: "בְּנִי" כדי להכניסו לגן עדן. והיה אבא מספר זאת בהתרגשות, כביכול הוא עצמו דוד האב, הבוכה וזועק "בְּנִי, בְּנִי" על הדור הנמצא בצרה ובמצוקה. מתוך דמעותיו המשיך אבא זצ"ל בתחנונים: דוד המלך, אנא, תבכה ותזעק גם עכשיו בקול גדול: "בְּנִי, בְּנִי" כדי להוציא את עם ישראל מהגלות!...

יתן ה' יתברך, ודמותם תמשיך לעמוד לנגד עינינו, וזכויותיהם תסייענה בעדינו להרבות ולהגדיל את חלקנו בהרצת תורה ויראה, ולראות את כל צאצאינו ותלמידינו שתולים בחצרות ה'.

(מתוך ההקדמה לספר 'עליות אליהו')

"כְּפִיּוֹם הַפְּנִים לַפְּנִים, כֵּן לֵב הָאָדָם לְאָדָם" (משלי כז, יט), אבא זצ"ל אהב את הבריות באמת ובתמים, לפיכך, בכל מקום שאליו הגיע, התאהב מהר מאוד על כולם. כולם הרגישו שרבי אליהו הגו' ידיד אמת, השמח ומתרגש בכל פעם שהוא נפגש עמם.

אהבת הזולת ונשיאה בעול עם חברו היו טבועות בדמו של אבא זצ"ל, אשר הרגיש כל אחד, בין בשמחה, או חלילה, בצער.

נשיאה בעול אינה דבר קל, במיוחד בסביבה הקרובה אלינו. הרבה יותר קל לעזור ולהתייחס לחברים ולשכנים, שאז נקשרים זרי תהילה לראשנו, אבל המבחן האמתי הוא בתוך הבית פנימה. אבא זצ"ל היה מלמד תדיר סגוריה על עם ישראל, והיה פונה לקדוש ברוך הוא ואומר לו: "אין לך בנים טובים יותר..."

כמו כן לא פסק להתפלל על כלל ישראל, וכאשר ברכו אותו, היה מיד אומר: "שהברכה תחול על כלל ישראל".

אֵלֵיהוּ - אִישׁ נִכְסְפָה נַפְשׁוֹ לְחֻצְרוֹת ה'

בעיני אבא זצ"ל הדבר החשוב מכל היתה התפילה. שעה, ולעיתים גם שעתיים לפני התפילה, שהה כבר בבית הכנסת. בכל מקום שהתפלל, תמיד הקדים לבוא הראשון לבית הכנסת, זמן רב לפני התפילה.

תמיד היה אומר: "כשאלך לעולם האמת, אומר דבר אחד: ארבעים שנה לא אֶתְרַתִּי לתפילה!"

וכמו שאמר אחד מן החכמים: "כשיגיע יומי לעמוד לפני בית דין של מעלה, ישאלו אותי אם קיימתי את כל המצוות כולן, כשאבקש להשיב להם יביאו מן הסתם את השולחן ערוך' וישאלו על כל סעיף וסעיף אם קיימתי אותו. והלוא המילים הראשונות שפותחות את השולחן ערוך' בסימן א' סעיף א' הן: 'תגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו, שיהא הוא מעורר השחר' - וכי נוח לו לאדם, שְׂיִבֹשׁ כבר בשאלה הראשונה...!?"

כל תפילותיו של אבא זצ"ל היו בהתרגשות עצומה ובבכייה ממש, אף פעם לא התפלל מתוך הרגל, גם לא נִפְרָה עליו חולשה בעת תפילתו, תמיד נאנח וביקש בכאב אמתי על גאולת עם ישראל.

לא רק תפילת 'שמונה עשרה' היתה יוצאת מלבנו בתחנונים ובדמעות, אלא אף בכל ברכת המזון בסתם יום של חול, כשאמר: "רַחֵם נָא ד' אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמּוֹךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ..." תמיד זלגו עיניו דמעות.

בעת שמחות הנישואין של בני המשפחה, שפתותיהם של אבא ואמא רחשו תפילות, והיו מברכים את הזוג בדמעות ממש: "שתחיו בשלום ובאהבה", נראה היה במוחש, כי ברגעים אלו כל מאווייהם נתונים למילוי משאלה זו.

וכשהתפילה יוצאת מהלב, הלב מתבטא לא רק בדמעות... על כן, כשהיה אבא זצ"ל מגיע לקטע של שירה, היתה רוחו מתלהטת בדבוקתה בבורא, והשמחה היתה פורצת מלבו, עד שהיו רגליו נושאות אותו ב"לִכְהָ דוֹדִי... בּוֹאֵי בְשָׁלוֹם", ופעמים רבות שהיה ממשיך ורוקד במשך דקות ארוכות...

ספר התהילים היה חביב ביותר על אבא זצ"ל, בשעות צער פְּעֻעֻתוֹת שמחה היה יושב בביתו וקורא בתהילים בנעימה ייחודית, כשיעיניו מצועפות בדמעות.

דפי ספר התהילים היו רוויים בדמעותיו. תמיד הרגיש שדוד המלך עומד לימינו ויודע מה הוא מרגיש באותה שעה ובהתאם לכך, מכון אליו את מזמורי התהילים.

אהבת התורה של אבא זצ"ל התבטאה בהתפעלות שלו מכל חידוש, שחידש או שמע. כל חייו רדף אחר שיעורי תורה, והתאמץ לא לבטלם בכל מחיר.

**הרב תפס את ראשו
בשתי ידיו, קפץ
ממקומו והתרחק
ממני כמה מטרים
והתחיל לצעוק עלי
כשפניו מאדימות:
"אני לא מוכן לשמוע
דיבורים כאלו! חזור
בך גדעון, חזור בך!"**

הרב גדעון מוסיקנסקי
מנהל מחלקת הניו-
מדיה ב'דרשו', מספר
על עבודתו ברשתות
התקשורת הבינלאומיות
ועל המהפך העצום בחייו
שאירע לאחר שלמד איך
מקלפים בנות.

"בתוך זמן קצר למדתי את דרכי ההפעלה הבסיסיות של המצלמה, ותוך כדי האירוע הלכתי והשתדרגתי. למדתי לקרב את הזום ולהרחיק אותו, ואפילו העזתי לצלם חזויות שונות כדי שיהיה מעניין."

אלפי המאזינים והצופים בשיעורי 'דף היומי' ושיעורי 'דף היומי בהלכה' בשיחות על פרשת השבוע, ובעוד עשרות תוכניות בפלטפורמות השונות של 'דרשו' ו'אחינו', אינם מכירים את הרב גדעון מוסיקנסקי, אך בפועל הם חבים לו הכרת הטוב עמוקה. במהלך השנים האחרונות, הוא זה שערך את כל השיעורים המצולמים, וגם דאג להעלותם לפרסום.

מחלקת ה'ניו-מדיה' של 'דרשו' ו'אחינו', היא מחלקה ענקית, הכוללת מגוון רחב של שיעורים בשלל שפות, הן בדף היומי ובדף היומי בהלכה, והן בנושאים רבים אחרים כמו שבת, כשרות, מועדי ישראל, פרשת השבוע ועוד ועוד.

המחלקה מפעילה שיעורים ושיחות לפחות משמונה מקומות צילום: האולפן המרכזי בירושלים ועוד שבעה אתרי צילום קטנים הפזורים בריכוזים החרדיים השונים, לטובת מגידי השיעורים שיכולים להקליט שיעורים ושיחות תמידין כסדרם בסמוך לבתיהם.

"נולדתי בארגנטינה", מספר מנהל המחלקה הרב מוסיקנסקי, "משפחתי הייתה רחוקה מיהדות, ובגיל צעיר התייתמתי מאבי ז"ל, וכבר בגיל צעיר לצד הלימודים נאלצתי לשלוח את ידי גם במלאכה כדי לסייע בפרנסת הבית. מפה לשם התגלגלתי לעבודה בחברה שמפיקה אירועים גדולים ורבי רושם. אני עבדתי שם כפועל פשוט, סחבתי שולחנות, גררתי כיסאות, פרשתי מפות וביצעתי עבודות מסוג זה.

ביום מן הימים אירע פעם שהצלם שהיה אמור לתעד את האירוע, מטעם החברה, לא הצליח להגיע לעבודה. המצלמה עמדה מיותרת, ומנהל החברה היה אובד עצות, כשהוא מנסה לאתר צלם מהרגע להרגע, ואינו מצליח.

"לפתע נפל מבטו עלי, נער צעיר שעושה את העבודה השחורה: 'אתה יודע איך לתפעל מצלמה כזאת?', הוא שאל אותי, ואני שהייתי המום מעצם השאלה פחדתי לומר לו את האמת..."

"בתוך זמן קצר למדתי את דרכי ההפעלה הבסיסיות של המצלמה, ותוך כדי האירוע הלכתי והשתדרגתי. למדתי לקרב את הזום ולהרחיק אותו, ואפילו העזתי לצלם חזויות שונות כדי שיהיה מעניין."

"אחרי האירוע, כשהמנהל בדק את החומר שצילמתי, מצאה העבודה שלי חן בעיניו, והוא החליט לשלב אותי בצוות הצילום. כמובן שגם לקחתי כמה קורסים למתחילים, ובתוך זמן קצר כבר הייתי צלם מקצועי עם לא מעט ניסיון..."

חיוך מרחף על פניו של הרב מוסיקנסקי כשהוא נזכר באותם ימים: "זאת היתה פשוט השגחה פרטית מיוחדת. על פניו לא היה לי עתיד מקצועי מזהיר במיוחד. נער יהודי יתום בארץ של גויים, שעוד צריך לסייע בפרנסת המשפחה. התוכנית היתה להיות פועל שחור שעושה מלאכת כפיים ומקבל כמה גרושים שמאפשרים לו להניח אוכל על השולחן בבית, אבל יד ה' הובילה אותי למקצוע קל יותר ומפרנס הרבה יותר."

"כשהתבררתי מעט, התחלתי לעבוד עם חברות בינלאומיות. התקבלתי לעבודה ברשת אם-טי-וי (mtv) שכבשה אז את הצעירים ועולם המוסיקה ועבדתי עם אנשי תקשורת מובילים שהיו מפורסמים מאוד. תמיד הייתי משתעשע במחשבה על כך שאנשים פוגשים אותם ברחוב מזהים אותם, אבל הם לא יודעים שמי שהביא להם למסך את הדמויות הללו זה אני, האיש שצילם ובהמשך ערך ושדרג את החומר המצולם..."

"באותם

ימים עברה

עלי רוח טהרה,

התחזקה בלבי השאיפה

שתמיד קיננה בי, לבוא ולהשתקע

בארץ הקודש. הגעתי לכאן כבחור

צעיר עם ניסיון עשיר בתחום הצילום,

והתקבלתי אחרי כמה גלגולים ללימוד ביישיבה

לבחורים מסוג זה. כשבמקביל הייתי גם עושה כמה

עבודות צילום כדי לכלכל את עצמי וגם לעזור לאמא

שנותרה בארגנטינה.

אבל אם בארגנטינה לא היו לי הרבה ברירות ונאלצתי לעבוד

עם גויים, בארץ החלטתי שאני עובד רק בתחומים תורניים.

וכך במשך השנים התקדמתי והתחזקתי, ובמסגרת עבודתי

עברתי והתגלגלתי במשך 20 שנה בין ארגוני קירוב שונים, צילמתי,

ערכתי חומרים לפרסום, הכנסתי תמלולים ועשיתי כל מה שצריך כדי

שהחומר יהיה יעיל, ויקרב כמה שיותר אנשים לאבינו שבשמים.

"אבל תמיד כרסמה בתוכי ההרגשה שאולי זה לא מספיק. מי יודע כמה

אנשים נתקלים בחומרים הללו, ומתוכם כמה באמת לוקחים את הדברים

ללב ומתחזקים בקבלת עול מלכות שמים על עצמם. זאת בוודאי זכות

גדולה לעבוד איתם, אלו ארגונים שעושים עבודת קודש, אבל כל הזמן

רציתי משהו שיהיה יותר נקי, בלתי לה' לבדו. משהו שאדע שזה מביא 100

אחוז תועלת.

"ולכן, כששמעתי שב'דרשו' מחפשים עובד בתחום, לא היססתי. פשוט

קפצתי על המציאה כמוצא שלל רב, והודעתי מייד שאני רוצה לעבוד בארגון,

עוד לפני ששמעתי כמה רוצים לשלם לי על העבודה..."

"כאן מצאתי את מקומי, אני מסייע בהפצת שיעורי תורה. עשיתי חשבון

שעד כה זכיתי לסדר ולערוך קרוב ל-5,000 שיעורי תורה, ולנו ידוע על

אלפים שצופים ומאזינים לכל אחד מהשיעורים הללו. אני מפחד לעשות

את החשבון כמה זה יוצא", הוא אומר בשבובות אופיינית, "כדי שלא

אתמלא גאוה..."

"אבל ברצינות, זאת באמת זכות גדולה, ואני מאוד שמח שהקב"ה גלגל

לידי את הזכות האדירה הזאת. מה גם שיש לי חבר קרוב שבעצמו זכה

לסיים את כל הש"ס באמצעות השיעורים האלה לאחר שהיה צמוד

במשך שבע שנים לשיעורים של הרב"ג רבי אליהו אורנשטיין,

המגיד שיעור הוותיק של שזוכה להרביץ תורה בכל רחבי העולם

דרך הבמה המיוחדת ש'דרשו' מספק לו.

"כששמעתי מהרב אורנשטיין וממגידי השיעורים האחרים

על כך שאנשים מזהים אותם בכל מקום, וגם במדינות

רחוקות ברחבי העולם, כי הפנים שלהם מוכרות כל

כך מהשיעורים שהם מוסרים ב'דרשו', הרגשתי

שאני סוגר מעגל. במקום כל אותם מפורסמים

גויים חסרי תוכן אמיתי שהייתי מפרסם

"המראה הנורא הזה טלטל אותי בצורה יוצאת דופן, ראיתי את הרב עם הזקן הלבן, הדרת פנים, תמיד הוא רגוע ומחייך, שמח ומדבר בנעימות, ופתאום הוא קפץ כנשוך נחש, כאילו הדברים שאמרתי עשו לו כוויות. הבנתי שאמרתי משהו חמור מאוד."

שפת האם שלי, בילדותי ובנערוטי לא זכיתי ללמוד גמרא, אז כנראה שבאמת אין לי חלק בלימוד הגמרא. זה לא נועד עבורי. אני רוצה לעשות משהו אחר, עבודת קודש, אולי אחיה נהג אמבולנס או אולי אעבוד בחברה קדישא..."

הרב שמע אותי מדבר ככה, הוא תפס את ראשו בשתי ידיו, קפץ ממקומו והתרחק ממני כמה מטרים והתחיל לצעוק עלי כשפניו מאדימום: "אני לא מוכן לשמוע דיבורים כאלו! אני לא מוכן לשמוע! בשום אופן. חזור בך גדעון, חזור בך! אין יהודי שאין לו חלק בתורה. אין יהודי בעולם שיכול לומר שהוא והתורה לא מסתדרים ביחד. אורייתא וישראל חד הם, יחד עם קודשא בריך הוא. אני לא מוכן לשמוע אותך חוזר על הדיבורים האלו שוב!"

"המראה הנורא הזה טלטל אותי בצורה יוצאת דופן", מספר הרב מוסיקנסקי. "ראיתי את הרב עם הזקן הלבן, הדרת פנים, תמיד הוא רגוע ומחייך, שמח ומדבר בנעימות, ופתאום הוא קפץ כנשוך נחש, כאילו הדברים שאמרתי עשו לו כוויות. הבנתי שאמרתי משהו חמור מאוד."

"יצאתי משם מבולבל מאוד. הבנתי שהרב לא סתם זרק סיסמאות, שבאמת יש לי קשר לתורה. אבל אני לא נהנה מהלימוד... איזה מן קשר זה?"

"חשבת על זה הרבה, ואז הגעתי למסקנה שכנראה אני לא לומד בצורה הנכונה. משהו בצורת הלימוד שלי לא נכון. זאת הסיבה שאני לא נהנה."

לקלף בננה אתה יודע?

"המסקנה אליה הגעתי היתה שללמוד תורה זה כמו לאכול בננה", אומר הרב מוסיקנסקי. "כך את הבננה הכי צהובה בחנות, בננה בשלה, ריחנית ומתוקה. תן לילד בן שנה לאכול, הוא ינהה ממנה? לא! למה? כי הוא לא יודע לקלף אותה. הוא ינסה ללעוס אותה עם הקליפה, והבננה תהיה מרה עבורו הרבה יותר מהמרור של פסח."

"אבל אם תלמד את הילד איך מקלפים את הבננה, הוא יקלף אותה, ויאכל בהנאה מרובה. הוא ירגיש את טעמה המתוק של הבננה, המרקם המדהים שלה, כשהיא נלעסת בין השיניים. אין היא מחליקה ככה בגרון בלי שום קושי. תענוג!"

"צריך רק לדעת לקלף בננות... ובמקרה שלנו צריך לדעת ללמוד תורה. צריך לדעת איך לעשות את זה ורק אחר כך נרגיש את המתקוה."

אותם פעם ומביא אותם אל המסך, היום אני עושה את אותו דבר אבל בצד של הקדושה, כחלק ממערך אדיר של זיכוי הרבים."

לאכול מרור בכל ימות השנה

"אני חייב לומר שהתקופה ההיא בה נכנסתי לישיבה, כשהייתי בן 21, היתה מצד אחד התקופה המאושרת בחיי, כי הרגשתי שבאתי למקום שלי, אל הארץ שלי, ושאתי נמצא בין יהודים שומרי תורה ומצוות. מצד שני, לאחר שלצערי לא זכיתי ללמוד גמרא בצעירותי, נכנסתי לישיבה בגיל 21, והייתי צריך להתחיל מאפס."

"ישבתי מול הגמרא, וכל מה שראיתי זה אותיות שקופצות לי מול העיניים בחוסר סדר. אותיות בכל מיני גדלים וצורות שפשוט מתרוצצות להן על הדף ואני לא מצליח להבין מה כתוב שם בכלל."

"היו לי מורים ורבנים, לימדו אותי גמרא, הבנתי עוד שורה ועוד שורה, אבל זה לא התחבר לי. כשהתחננתי הלכתי ללמוד בכלל, ידעתי שיש לי הרבה להשלים. 15 שנה למדתי בכלל וסבלתי כל רגע ורגע. הייתי חוזר הביתה עם תחושת סיפוק מצד אחד, כי ידעתי כמה הלימוד חשוב וכמה גדול השכר שמצפה לי בשמים, אבל מצד שני ליוותה אותי תחושת מרמור על כך שאני לא זוכה להבין את הגמרא ולהתחבר אליה. על כך שכל שורה באה לי בקושי ויגיעה רבה."

"כשאכלתי מרור לבילי הסדר חשבת לעצמי שלא רק בני ישראל במצרים אכלו מרורים, גם אני 'אוכל מרור', כל ימות השנה. כל רגע שאני יושב ליד הגמרא, אני 'אוכל מרור', ובגלל שאני אברך כולל אז זה פחות או יותר בכל שעות היום."

"הייתי אומר לאשתי כשדמעות בעיני, זהו, אני לא יכול. מחר אני לא הולך לכולל. אבל היא היתה אומרת לי בוא ננסה עוד יום אחד. אולי מחר יפתחו מעיינות החכמה ותתחיל ליהנות מהלימוד. אולי מחר... אם לא היא, מוזמן הייתי מוותר ונופל, אבל היא עמדה לימיני וחזקה אותי ברגעים הקשים."

"עד שלבסוף הגיעה נקודת השבירה... הלכתי למורי ורבי הרב חגי מזור שליט"א, ואמרתי לו 'הרב, אני לא יכול כבר. אני מרגיש שאני והתורה לא מסתדרים ביחד. אני מעריך את התורה ואוהב את התורה, אבל לא זכיתי לעסוק בה בשמחה ובהנאה. אני עולה חדש מארגנטינה, לשון הקודש היא לא

נקודה נוספת שלמדתי להקפיד עליה מאוד, זה לא 'לעגל פינות'. יש מן טבע כזה. כלומר, אם אני חבין 'בערך', ואני פחות או יותר יודע את המהלך של הסוגיא, זה מספיק. בלי לרדת לפרטי פרטים

משה רבינו אומר לבני ישראל "הסכת ושמע ישראל".
מה הכוונה? הרי לא ייתכן שמשה רבינו אומר להם תהיו
בשקט כי אתם מפריעים לי לדבר, וכי מישוהו העלה על
קצה דעתו להפריע למשה רבינו להשמיע דברי אלוקים
חיים? בוודאי שלא.

"אלא מה? משה רבינו לימד אותנו איך לומדים תורה.
הסכת! תשתיק את כל הקולות הפנימיים שלך. תתנער
מכל מה שאתה חושב שאתה יודע. תהיה בשקט, שקט
פנימי ואז ושמע! תשמע מה התורה אומרת. נכון שאתה
חושב שרשות היחיד זה מקום קטן ורשות הרבים זה כל
מה שבחוק, אבל זה לא נכון. רשות הרבים זה רק עד גובה
של עשרה טפחים. מעל הגובה הזה, זה 'מקום פטור'.
כשאתה לומד מסכת שבת ואתה בטוח במאה אחוז
שאתה יודע מה זה רשות הרבים, ייקח לך הרבה זמן
עד שתתחיל להבין מה זה מקום פטור וכו', אבל אם
תשתיק את הידע הפנימי שלך, ותקשיב להגדרה
של התורה, מה זה רשות הרבים, מה זה כד
ומה זו חבית, מתי העדות נאמנה ומתי איך
לעדים נאמנות, כשתלמד את ההגדרות
של התורה ותתנער ממה שחשבת
שאתה יודע קודם לכן, או אז תוכל
לשמוע, ולהבין בקלות ובשמחה את
דברי התורה.

"נקודה נוספת שלמדתי להקפיד
עליה מאוד, זה לא 'לעגל פינות'.
יש מן טבע כזה של חלק מהלומדים,
לצערי גם אני סבלי מזה הרבה מאוד שנים,
לעגל פינות. כלומר, אם אני מבין 'בערך', ואני פחות או
יותר יודע את המהלך של הסוגיא, זה מספיק. בלי לרדת
לפרטי פרטים.

"זה אסון! לימוד כזה בחיים לא יסב ללומד אושר. איך
אפשר ליהנות ממשהו שהוא רק בערך? תנסה לאכול
קוגל ששמו בו יותר מדי מלח, או פחות מדי. שמו 'בערך',
וזה 'פחות או יותר מלוח'. איזה טעם יש לזה? נראה אותך
מוכן לנסוע במכונית שהיצרן שלה מייצר אותה מחלקים
שהם 'בערך' בטיחותיים, או מוכן לשלם על נופש בבית
מלון שהבעלים שלו מכין אוכל שהוא 'בערך' טעים,
והמזרנים שם 'בערך' נוחים.

"בעניינים גשמיים אנחנו רוצים שלמות, לא נוותר לצבעי
על ה'פינישים', ולא נשלם לרצף שישאיר רצפות קצת
עקומות.

"אז למה בלימוד הגמרא אנחנו מסתפקים ב'בערך'? זאת
עצת היצר, וזה אחד הגורמים המרכזיים לחוסר ההנאה
בלימוד. מאז שהתחלתי לדקדק בקטנות, ללטש כל זווית
וכל פינה בסוגיא, לברר כל דבר עד הסוף, התחלתי פשוט
ליהנות מהלימוד.

"אותו מהפך אדיר שהתחולל אצלי, אחרי 15 שנים של
סבל בל יתואר, הוא מהפך עצום. היום אני רץ כל בוקר
לכולל בשמחה רבה. אני שמח מכל רגע נוסף שבו אני
יושב על יד הגמרא.

"כי אחרי שלמדתי לקלף בנגות, זכיתי לחוש באופן
בלתי אמצעי את מה שתמיד אמרו לי ולא זכיתי לדעת,
שהבנה היא פרי טעים מאין כמוהו".

"היום יש כזה פרויקט ב'אחינו', מבית 'דרשו'. קוראים
לזה 'פרויקט הגישמאק' ומשקיעים בזה רבות כדי ללמד
את בחורי הישיבה איך ליהנות מהלימוד. אבל אז לא
היו פרויקטים כאלו, החלטתי שבמקום להתאמץ כל כך
בלימוד, אני מתחיל לבדוק איך לומדים. ניגשתי לאברכים
שראיתי שהם נהנים מהלימוד, ביקשתי מהם שיסבירו לי
איך הם לומדים, מתי הם מרגישים את הטעם בלימוד, מה
משמח אותם בלימוד. וכך לאט לאט התחלתי להבין מה
היה חסר לי.

"כשהבנתי שיש פה איזושהי נוסחה סודית, כבר ידעתי
שאני אפצח אותה. הרי לא ייתכן שאנשים שמצליחים
בחיים, ללמוד לצלם למדתי במהירות, נכון? אני לא
טיפש. כך בעלי תשובה שבצבא היו מפקדים בכירים,
הוא היה מפקד של ספינת טילים, זה לא אדם חסר דעה.
תושבי אותו ליד גמרא ותראה שהוא לא יודע ללמוד.
למה? כי יש כאן נוסחה סודית שצריך לפצח, זה לא עניין
של חכם או טיפש, זה עניין של יודע ללמוד או לא יודע
ללמוד. ברגע שאתה יודע, הלימוד פשוט מנהנה יותר מכל
דבר אחר בעולם.

"ואז הבנתי שבעצם מה שהקשה עלי מאוד, זה חוסר
ההבנה שלהסדר בגמרא. למה השאלה הזאת נמצאת
כאן, למה הגמרא לא שאלה אותה מקודם, ומה הקשר
בין המימרא הזאת שמופיעה עכשיו לסוגיא שאנחנו
לומדים? למה זה נכנס כאן, מה הקשר?

"אני אדם שאוהב שהדברים מסודרים, וכשזה לא מסודר
לי בעין, הראש שלי מתחיל להתבלבל. לכן האותיות
קפצו לי מול העיניים.

"התחלתי להשקיע בסדר. לחבר את חלקי הפאזל,
גיליתי דבר מופלא שלא ידעתי אותו קודם, שכל מסכת
ומסכת מהמסכתות בש"ס מכילה תוכן עם סדר מופתי,
כל מימרא נמצאת בדיוק במקום שלה. שום דבר לא נכנס
בטעות או בלי קשר.

"אם יש שתי מימרות סמוכות בש"ס, יש לזה סיבה. או
שאחת מבארת את זו הקודמת, או שהיא מבארת את
הקטע הבא במשנה שעליה מדברת הגמרא, או שהיא
נאמרה על ידי אותו אמורא, או שיש סיבה אחרת לקשר
ביניהן.

"היום אני תמיד בודק מה הקשר. כשקשה לי למצוא את
הקשר אני בודק בגמרות של 'שוטנשטיין' ששם מאוד
השקיעו בנושא הזה של ביאור הסדר של הדברים והקשר
ביניהם. אם תיקח את המסכת הכי ארוכה בש"ס, מסכת
שבת, ותבדוק את כל המימרות, לא מצא אחת שסתם
נתקעה כביכול בטעות או בלי קשר. תמיד יש קשר.

"זה מה שכתוב בתורה ויעתה כתבו לכם את השירה
הזאת", התורה נקראת שירה, למה? כי גם בשירה יש
קשר בין משפט למשפט. אין שום דבר שנכנס סתם,
הכל מסודר, וכשאתה יורד לעומק מבין את הקשר ואת
עומד המשמעות שבדברי המשורר, אתה נהנה מקריאתו
של השיר. כך גם התורה, וביתר שאת. יש קשר, תמיד יש
קשר. כשאתה יורד לעומק ומבין, הפנים שלך זורחות
מאושר!

"אחד הווארטים שמורי רבי חוזר עליו השכם והערב,
ושאותו הבנתי רק אחרי אותו מעמד מטלטל, אומר ככה:

**הבחור ששמע את הדברים
הללו, התרסק! הוא פשוט
התרסק מבפנים. זה היה
יותר גרוע מלקחת פטיש
כבד ולרסק את הלב שלו.
הוא הפך אותו ברגע אחר
לאשם במותה של הסבתא
היקרה שלו שאותה הוא כל
כך אהב ושהיא היתה קרובת
המשפחה היחידה שלו
בעולם!**

**פרויקט 'אבות ובנים' של 'בית היין': שיחה בשניים עם
נשיא ישיבת 'באר יצחק' במודיעין עילית הגאון רבי
יצחק גולדברג ובנו ראש הישיבה הרה"ג ר' חיים גולדברג,
מוותיקי פעילי הקירוב.**

אבות ובנים

אותי לעשות את זה. אני מקבל מאבי מורי כח ועוצמה, הוא מניסיונו העשיר קולט דברים גם בלי שיישב כל היום בישיבה, הוא נותן לי הכוונה איך להשקיע בקידומו של בחור זה ולא יפה לכוון את הבחור האחר.

"אני לא מדבר על הימים טובים, שבועות, שמחת תורה וגם שבתות מיוחדות במשך השנה, כשאבי מורי נמצא בישיבה ומייצר אווירה מאוד מיוחדת. הבחורים בישיבה מאוד אוהבים את הימים הללו, ולמרות שאבא לא נמצא כמעט באמצע השבוע, למעט השיעור הכללי שהוא מוסר בקביעות, הם מאוד אוהבים אותו וכרוכים אחריו כתלמידים אחר רבם, בדרך כלל הם גם מזמינים אותו ליום שמחת לבם, שיסדר להם חופה וקידושין".

לאחר הקדמה כזאת מיוחדת, פנינו לנשיא הישיבה הגאון רבי יצחק גולדברג, וביקשנו לשמוע מפיו על השליחות שבניהול ישיבה על החוויה שהוא חווה כשהוא זוכה למלא משרה בשותפות עם בנו חביבו הרב חיים שליט"א.

"אני יכול לומר שלעבוד עם בני ר' חיים זאת זכות גדולה, אבל לפני הכל זה פשוט 'תענוג'. כפשוטו, זה מאוד נחמד לעבוד איתו כי הוא באמת מסור לעבודת החינוך בצורה נפלאה, והוא מקדם כל בחור ובחור מתוך התמסרות מוחלטת.

"על אחת כמה וכמה כשזה לא רק הבן שלי, זה כל חברי הצוות בישיבה, המשגיח ומגידי השיעור וכל היתר. כולם מסורים ממש בלב ונפש, 'עבודת הקודש עליהם בכתף יישאון'. הם מודעים לגודל האחריות המוטלת על כתפיהם, וממלאים את תפקידם באמונה.

"בתחילה חשבתי שבני זקוק לעזרתי רק בתחילת הדרך, אבל אחר כך הבנתי שהוא התכוון שהשותפות שלנו תהיה ארוכת טווח... הוא יכול היה לעשות את זה לבד, יש לו את הכישורים הנדרשים כדי למסור שיעור כללי בעצמו, ב"ה שזכיתי לראותו בכך, אבל הוא מתעקש שאני אמשיך ואני באמת מאוד אוהב את הישיבה הזאת שהשקענו בה עמל ויגיעה רבה, וב"ה היא פורחת ומשגשגת ויש לה הישגים יוצאי דופן בהעמדת תלמידים.

אני אומר את זה בלי להצטנע כי זאת לא העבודה

אחד הבולטים בין פעילי הקירוב הוא הרה"ג ר' חיים גולדברג, פעיל מסור בלב ונפש, שיועד למצוא מסילות ללבו של נער מתחזק, להשיב על השאלות, להרגיע את החששות ולהושיט לו יד מחבקת וכתף תומכת בתקופות הקשות של הצעיר החוזר התשובה, שנאלץ להתמודד עם אתגרים לא פשוטים בדרך כלל.

שנים ארוכות עוסק הרב גולדברג בקירוב רחוקים ובמסגרת פעילותו בארגון 'אחינו', זכה הרב 'חיים' כפי שנקרא בפי כל, להקים עשרות ישיבות בכל רחבי הארץ. כיום מכהן הרב גולדברג גם כראש ישיבה במשרה מלאה בישיבה שהקים בעמל רב. הישיבה 'באר יצחק' במודיעין עילית, אותה ייסד בעשר אצבעותיו, יחד עם אביו הג"ר יצחק גולדברג, נשיא ישיבת 'באר יצחק' וראש רשת הכוללים 'קול אריה', בהם לומדים עשרות רבות של אברכים עמלי תורה, בבני ברק ובקריית ספר.

"אנחנו בישיבת 'באר יצחק' עוסקים בהרבצת תורה לצעירים מתחזקים. רובם באים מבתים שאינם דתיים, ואצלנו הם לא רק לומדים תורה כמו בכל ישיבה, אנחנו מעניקים להם גם מעין תא משפחתי. הם מקבלים פה את כל יסודות החינוך שילד חרדי רגיל מקבל בבית, לומדים להכיר את אורח החיים החרדי וכיצד יש לנהוג לפי ההלכה בכל דבר ועניין. בעיקר הם מקבלים כאן בית חם ואוהב, שתמיד נמצא כאן למענם ומלווה אותם גם הרבה אחרי שעזבו את הישיבה והקימו בתים משלהם".

"אבי מורי שיח' הוא אדם מאוד עסוק בתפקידו כראש רשת הכוללים 'קול אריה', תפקיד שגוול ממנו את מעט הזמן הפנוי שהוא משאיר מעבר לסדרי הלימוד העמוסים שלו. אין לו זמן ואפשרות להתעסק גם עם הישיבה באופן שוטף ויומיומי. "לכן את החלק השוטף אני עושה", מספר הרב חיים, "אני מלווה את הבחורים כל יום, רוב שעות היממה, נמצא איתם בבית המדרש, מוסר שיעורים, עוקב אחרי ההתקדמות, בודק מי צריך עזרה ומי כבר כשיר להתקדם הלאה, לשלב נוסף. זאת עבודה יזימומית. הבחורים האלו יקרים לנו ואנחנו מטפחים אותם בעמל וביגיעה רבה ללא הפסקה.

"מצד שני היה חשוב לי שהם יראו דמות של ראש ישיבה מבוגר ותלמיד חכם בעל שיעור קומה. שישמעו שיעור כללי אמיתי מתלמיד חכם מובהק, והתפקיד הזה אכן מתאים ביתר שאת לאבי מורי שליט"א. "היתה תקופה שהיתה בישיבה קבוצה של בחורים מתחילים, שההיכרות שלהם עם הגמרא היתה ממש בתחילתה", מספר הרב חיים. "אבי מורי היה מגיע בכל שבוע למסור 'שיעור כללי', ואני ראיתי שהבחורים לא הצליחו להחזיק ראש ולעקוב אחרי השיעורים של אבא שליט"א. אבל אני לא ויתרתי, המשכתי להפציר בו שיבוא בכל שבוע, כדי שהבחורים יראו דמות, איך נראה תלמיד חכם ששקוע בלימוד וכשהוא אומר סברא בגמרא, כל העולם כולו בטל מהמציאות לידו מרוב השקיעות שהוא שקוע בתורה והשמחה הגדולה שהוא שמח בה". אנו גם רואים את הקשר בהמשך שיש לאבא שלי שליט"א, עם המשפחות שזכינו להקים בעיצה ותושייה ועזרה בענייני חינוך מוסדות וכדומה.

ואיך זה לעבוד ביחד עם אבא באותו המקום?

"זאת הזכות גדולה בעולם. אני מודה ומהלל לקב"ה שזיכה

לעשות, שזה לשבת וללמוד בהתמדה, חיפשת לעצמך מצות אחרות, הלכת לעזור לסבתא. נו... מה רצית שיקרה לה אחרי שהיא היתה הגורם לביטול תורה נורא שכזה?

"הבחור ששמע את הדברים הללו יוצאים מפיו של ראש הישיבה, התרסק! הוא פשוט התרסק מבפנים. זה היה יותר גרוע מלקחת פטיש כבד ולרסק את הלב שלו. ראש הישיבה הפך אותו ברגע אחר לאשם במוותה של הסבתא היקרה שלו שאותה הוא כל כך אהב ושהיא היתה קרובת המשפחה היחידה שלו בעולם!

"הדברים חדרו ללבו והוא החל לנבול לאט לאט, עד שהפך לשבר כלי של ממש. לא רק מבחינה רוחנית, מבחינת האישינות שלו, הוא איבד כל ערך בעיני עצמו, הוא לא רצה לחיות בכלל, הוא היה רדוף במחשבות נוראיות ורגשות אשמה נוראיים.

"בדרך לא דרך הבן שלי ר' חיים מצא אותנו, והצליח לגרום לו לבוא לישיבת 'באר יצחק'. לקח לנו הרבה מאוד זמן, אבל הבחור התחיל להשתקם נפשית, הוא חזר לחייך קצת, פחות האשים את עצמו, עד שלבסוף הוא הגיע למצב שבו הוא הבין שהוא לא עשה שום דבר רע כשפנה לסעוד את סבתו, ההיפך הוא הנכון, הוא עשה את מה שהיה מוטל עליו לעשות באותה שעה. לאט לאט הוא התקדם והתקדם, עד שהפך לפרח של ממש, הוא נהיה בחור מתמיד, מוצלח, ירא שמים, נוח לבריות, נעים הליכות. התחתן והקים בית לתפארת, יש לו היום ילדים ב"ה בלי

עין הרע, אחד אחד. ממש בית לתפארת, וכל זה בזכות ההשקעה האינסופית של הבן שלי ר' חיים שלא ויתר עליו ונלחם עליו כנגד כל הסיכויים. וזה סיפור אחד מיני רבים", מסכם נשיא הישיבה את הסיפור המדהים.

לסיום, נשמח אם תתנו לנו מניסיונכם הרב כמה כללים לקשר בריא של מחנך עם התלמידים...

"יסוד היסודות של החינוך בזמנינו טמון במחמאות. במילים הטובות שהמחנך אומר לתלמידיו, כמובן שמחמאות צריכות לבוא בזמן הנכון ובמקום הנכון, אבל כשמחמאים בצורה 'מקצועית', כלומר בדרך הנכונה והראויה, המחמאות יכולות לבנות עולמות שלמים.

"מרן בעל 'איילת השחר' תמיד היה אומר לנו כשנכנסנו אליו לעצה ולברכה, שהיום צריך לתת לתלמידים חום ואהבה. אין דרכים אחרות לחינוך יעיל בזמן הזה.

"וכשהתלמידים מרגישים שהמחנך אוהב אותם ורוצה בטובתם, הם גם יכולים לקבל ממנו ולציית לו. אצלנו בישיבה היתה פעם בעיה עם טלפונים, זה היה נושא חדש ולא כל כך ידענו איך להתייחס לזה, ראינו שזה לא עושה טוב, אבל התלמידים כאן באים מרקע אחר, זה לא כזה פשוט לגזור עליהם גזרות ביום בהיר ולצפות שהם יבינו את זה כמו שאנחנו מבינים.

"אבל הגענו למסקנה שאין ברירה, ולכן הודענו להם שמכאן ואילך, אין טלפונים מהסוג הזה אצלנו בישיבה. הסברנו להם למה החלטנו ככה, כמה התלבטנו לפני שהנחתנו עליהם גזירה שיהיה להם קשה לעמוד בה, ובכל זאת, אנחנו חלק מהציבור החרדי ואנחנו מציינים למרנן ורננן, מה גם שאנחנו גם רואים בעצמנו את הנוק שגורמים המכשירים, ולכן מי שלא מסוגל לוותר על המכשיר, ייאלץ למצוא לעצמו מסגרת לימודית אחרת, עם כל הצער שבדבר. להפתעתנו הגדולה, הגיעו הבחורים והודו לנו על התקנה החדשה. הם ראו שאנחנו מדברים מעומד הלב, ושהמניעים הם טובתם ואהבתם של התלמידים, ולכן הם שיתפו פעולה ואפילו הודו לנו על כך, למרות שזה לא היה להם קל.

"באמת זה חלק מאוד מאוד חשוב בחינוך. אנחנו שמים היום דגש גדול על הנושא של אהבה לתלמיד ומחמאות ואמפתיה ומילים טובות, אבל אסור לשכוח שיש גבולות שחייבים להישמר, בכל מוסד לפי דרגתו ודרגת התלמידים הלומדים בו, אבל תמיד צריכים להיות גבולות, ותלמידים בסופו של דבר רוצים ומצפים מאתנו שנסים להם גבולות ושגם נעמוד על כך שהגבולות הללו לא נפרצים".

שלי, זה הצוות במקום שמתאמץ ומשקיע בלי סוף, וב"ה הם רואים פירות נפלאים. הבוגרים של הישיבה שלנו, הם אברכים זכים וטהורים, תלמידי חכמים מופלגים, וכולם ללא יוצא מן הכלל באו מרקע חלש מבחינה רוחנית, ולא פעם גם מבחינה גשמית".

תוכלו לתת לנו דוגמה לבחור שקידחתם באופן יוצא מן הכלל?

"דוגמאות יש הרבה ב"ה, אבל אני אספר לך סיפור אחד שממנו תוכל להקיש לכל השאר.

"מעשה בנער יתום מאב ומאם, שגדל אצל סבתו הקשישה עד שהגיע לגיל מצוות, ולאחר מכן פנה ללמוד בישיבה עם פנימייה, כי הסבתא כבר התבגרה מאוד ולא יכלה לטפל בו.

"הוא למד בישיבה והצליח בלימודו ב"ה, אבל אחרי תקופה נפלה הסבתא למשכב והיתה זקוקה לעזרה צמודה. לא היה מי שיעזור לה, והנכד שהיא אספה וגידלה בביתה אחרי שהתיתם מהוריו, השיב לה כגמולה הטוב, ועזב את הישיבה כדי לסעוד את סבתא שלו.

"המצב שלה הוסיף להתדרדר, ואחרי מספר שבועות היא השיבה את נשמתה ליוצרה. כמובן שהוא התאבל עליה מאוד, היא היתה כל עולמו, לא היו לו עוד קרובי משפחה שהיו בקשר איתו, והוא בקושי רב הצליח לאסוף את עצמו ולחזור לישיבה, כי חשקה נפשו בתורה והוא רצה לשוב וללמוד אחרי שכבר לא היה צריך לסעוד את סבתו.

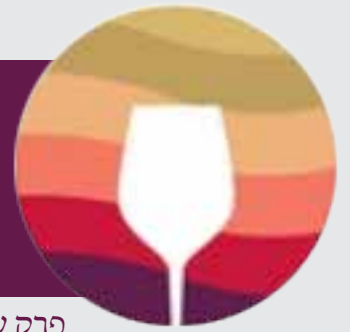
"הגיע לישיבה, והתייצב אצל ראש הישיבה שלא ריחם עליו. "איפה היית בשבועות האחרונים?", הוא שאל, והנער השיב שהוא היה אצל הסבתא שלו ע"ה, הוא סעד אותה על מיטת חוליה, כי לא היה מישהו אחר שיעשה את זה.

"ראש הישיבה ממשיך לשאול, מה קרה שחזרת? הסבתא הבריאה כבר? והבחור השיב לו שלמרבה הצער היא נפטרה, כעת היא לא זקוקה לעזרתו, ולכן הוא חזר לישיבה.

"וכאן עשה ראש הישיבה מעשה נורא ואיום. הוא הסתכל על הנער במבט מוכיח ואמר לו: עזבת את התורה, תורת חיים, ובמקום לעשות מה שבחור בגילך אמור

פרק נוסף מהחוברת המיוחדת שמספקים לנו הצצה מבעד
לחרכי קירותיו של בית היין הגדול מכולם הלא הוא הישיבה,
אותם נערים נפלאים העוזבים את כל הבלי העולם הזה מאחור
גוּם ומשקיעים את מוחם ליבם ונפשם בתורה ובעבודת ה'
טהורה, פרקים אלו נכתבו במקורם כחיבור המספק הדרכה
בדרך העולה בית ה' לנער העומד בפתח בית היין - הישיבה,
ומקיף את כל הנקודות בהם הוא יתקל במהלך הדרך,
אך חיבור זה יכול לשמש ככלי עזר להרבה אחרים החפצים
לעמוד על סודם של הדברים ועל פנימיות העניינים בין כתלי
בית היין.

בית היין

פרק שני בסדרה.

הרב ישראל היימן על העולם הקסום של הישיבות הקדושות. פרקים מיוחדים מתוך הפעילות עם בחורים מתחזקים

עידו הסתכל בשעונו וכשראה את השעה, תשע בערב בסך הכל הוא
החליט לצאת לסיבוב קצר בפארק הסמוך לישיבה לנשום אוויר צח
ולחשוב קצת, דבר שהוא היה חייב אחרי שיחה מלאת תובנות כאלו.
ביציאה מהישיבה פגש אותו שמעון, בחור וותיק בישיבה ועצר את
הילוכו המהיר, מה שלומך חבר? אז אתה חדש כאן? התעניין,
לא בדיוק, אני נמצא כאן לשבוע, התערבתי עם חבר אם אני ישרוד
כאן שבוע, עידו לא הבין מה קרה לו ולמה הוא משתפך ככה וחושף
את כל הקלפים, שמעון חייך חיוך ענק, אתה יודע כמה בחורים
נמצאים כאן כבר שנים והם התכוונו במקור להיות כאן רק כמה ימים?
אתה בחברה טובה חייך אליו שמעון,
אז מה? משועמם? רוצה לצאת לסיבוב קצר? שאל שמעון,
אתה קורא מחשבות או מה? איך ידעת שאני בדרך לפארק עכשיו?
עידו חש מופתע באמת,
על סייעתא דשמיא שמעת פעם?
מה? סייעתא דמה אמרת? עידו לא הבין באיזה שפה מדבר עכשיו
חברו הטרי,
עזרה משמייים, זה בארמית, הסביר שמעון, התכוונתי שזה שרצית
לצאת ובדיוק גם לי נכנס רצון כזה באמצע שאנחנו מדברים זה לא
מקרי ומישהו שם למעלה כיוון את זה,
תראה, עידו לא מצא מילים כל כך, לא התרגלתי לחשוב ככה אבל
אם אתה אומר יכול להיות שאתה צודק, בכל אופן חכה לי דקה אני
מוחליף לבגדי ספורט ולנעליים מתאימות ונצא יחד להליכה טובה
שתשחרר אותי קצת, אני אחרי יום מתיש ומבלבל קצת, אתה יודע...
עידו חזר אחרי דקה קצרה והם יצאו יחד להליכה,
אכפת לך שנגביר קצת את הקצב? שאל עידו, אני מרגיש שאני צריך
קצת שחרור לשרירים שלי,
אין בעיה ענה שמעון והם פתחו בצעדה זריזה סביב הפארק,
עשרים דקות של ספק הליכה ספק ריצה הספיקו להם כדי להזיע בכל
גופם ולהתנשף ממושכות, שמעון ביקש עצירה קלה והם התיישבו
על ספסל מזדמן, שתיקה בת כמה שניות השתררה ביניהם כשעידו

**אולי כדאי לברוח
מפה? אמר עידו
לעצמו, הם עוד יהפכו
אותי לבחור ישיבה...
לא!! הבטחתי שבוע...
אני לא יכול לעשות
צחוק מעצמי, מתן
יהפוך אותי ללעג
וקלס בשכונה אם אני
יבוא היום, אני חייב
להישאר ויהי מה!**

עידו קם מהספסל ונעמד מול שמעון, אם אתה אומר שזה לא כתוב בשום מקום אז איך אתה יודע מה כן ומה לא? איך אתה והחברים שלך יודעים מה אפשר ומה לא?

מפר אותה בשקט, תגיד, אפשר שאלה קטנה?
לא חם לך ככה? למה לא החלפת כמוני לבגדים יותר ספורטיביים? זה הרבה יותר נוח, לא?
תראה, ענה שמעון, אני בחור ישיבה, זה לא מתאים לי ללכת ככה,
לא הבנתי, התפלל עידו, יש בעיה ללכת עם בגדים כאלו? זה אסור או משהו?
חס ושלום, שמעון נרכן קדימה בהסתייגות, אין שום בעיה עם זה, אבל זה פשוט לא מתאים לי,
נקודה.

מה קשור פה מתאים, התעקש עידו? מה אתה לא מצליח להתאים את הצבע של החולצה
לנעליים? מה יש פה להתאים?

אני אסביר לך, שמעון שם את ידו על כתפי עידו בחביבות, ראית פעם את ראש הממשלה או אחד
משרי הממשלה הולכים עם ג'ינס קרוע וחולצה מקושקשת? לא, נכון? למה? זה אסור? מה הבעיה
עם זה? זה פשוט לא מתאים למעמד שלהם, הם אנשים מכובדים וחשובים וזה לא בשבילם, אתה
מבין, גם לי יש מעמד מסוים, אני בן תורה, לא כל דבר אני יכול לעשות ולא בכל מקום מתאים לי
להיות, לא בכל צורה אני יכול ללכת, בקיצור, אני שומר על המעמד שלי.

תגיד, יש עוד דברים כאלו שאתה מקפיד עליהם בגלל המעמד שאתה מרגיש בו? עידו התעניין
באמת,

בוודאי שיש, ענה שמעון, אני יסביר לך, יש מערכת שלמה של כללים לא כתובים ששייכים רק
לבני ישיבות, בכל ישיבה יש גם כמה קודים התנהגותיים שמייחדים את הישיבה, זה לא כתוב באף
מקום ולא תשמע כמעט אף אחד שמדבר על זה רשמית, אבל כולם מקפידים על זה כי זה מחזק
אותנו בעצמנו עם המעמד שלנו בתוך הישיבה ומחוצה לה, למשל אצלנו בישיבה מאד מקפידים
על דיבור לא רק שיהיה נקי, אלא גם מכובד ומכבד, ראש הישיבה מקפיד מאד על דיבור שלא יהיה
רחובי וזול אלא בנחת ובמכובדות פשוט כי זה יותר מתאים וזה יוצר אצלנו תחושה של מכובדות
ויוקרה, דבר שחשוב מאד להרגשה שלנו כבני תורה ותלמידי ישיבה,

עידו קם מהספסל ונעמד מול שמעון, אם אתה אומר שזה לא כתוב בשום מקום אז איך אתה יודע
מה כן ומה לא? איך אתה והחברים שלך יודעים מה אפשר ומה לא?

מתאים ולא מתאים, תיקן אותו שמעון בחיך,

אני מסכים איתך, אמר שמעון, זה לא תמיד דברים מוחלטים ויש גם פאדיות לפעמים, כמו לכולנו,
אתה יודע, אבל בכללי אם אתה מקשיב לרבנים, לא מתבייש לשאול וגם מסתכל על החברים שלך
מסביב לראות מה הם עושים ואיך הם מגיבים בכל מיני מצבים אתה לומד את האווירה הכללית
ואתה מסתדר איתה, זה לא כל כך קשה, בכל מקום שיש חברה יש גם קודי התנהגות, אתה פשוט
צריך ללמוד אותם, רק בישיבה בגלל שמי שחדש ולא מכיר את העולם הזה הרבה דברים זרים לו,
אז לפעמים החלק הזה מתפספס קצת, אם שמים לב זה לא נורא בכלל,

בוא נמשיך ללכת קצת, ביקש עידו, נחנו מספיק,

צודק, שמעון קם מהספסל והם חזרו להליכה מהירה וקצבית,

תגיד, אחרי הליכה של כמה דקות בשתיקה הפר עידו את הדממה שאפפה אותם, תגיד, זה לא
מתנשא קצת? מעמד מיוחד, בני תורה, לא מתאים לנו, לא נראה לך קצת איך לאמר גאוה?
התנשאות? אתה ראש ממשלה? כל השאר הם פשוטי עם בעיניך?

שמעון נהיה מהורהר יותר והחיוך נשאר לו רק בזוויות הפה, תראה, הוא ענה, זה כבר נקודה
מורכבת יותר להסברה,

שמעון ניתב בעדינות את ההליכה המהירה לנוחה יותר,

זה לא ענין של התנשאות חלילה, זה לא שאני מרגיש כלפי אחרים את ההרגשה הזו, זה משהו שאני
מרגיש יותר ביני לבין עצמי, הרגשה שבאה רק כהרגשה פנימית כזו שאנחנו מייחסים לעצמנו,
מה העניין בזה? מה אתם מרוויחים מלהרגיש ככה? עכשיו עידו ממש לא הבין מה שמעון רוצה,
אנחנו מרוויחים דבר אחד פשוט, אנחנו מרוויחים חומות הגנה מסביבנו,

כלומר? שאל עידו,

זה שאתה מרגיש, אפילו בינך לבין עצמך מרומם יותר ונעלה יותר, יחד עם זה שאתה מחוייב
להאיר פנים לסביבה, בלי שום סתירה, זה מביא אותך למצב בו אתה שמור ומוגן יותר כי אם אתה
איש חשוב, אפילו בינך לבין עצמך אתה לא מתנהג בצורה שמבזה את המעמד לו אתה משייך את
עצמך, אתה מבין, אני לא הולך בצורות מסוימות, לא מדבר בסלנג מסויים, לא אוכל או רואה או
מתעסק עם כל דבר לא בגלל שאסור לי ולא בגלל שיש עם זה בעיה אלא בגלל שזה לא מתאים לי
כי אני ביני לבין עצמי מרגיש במעמד מסויים שהוא גבוה יותר ומחייב יותר.

שמעון התנשף ועצר, ועידו הופתע למצוא את עצמו בשערי הישיבה, לא שמתי לב שהגענו לכאן,
אמר,

תגיד, פנה אליו עידו תוך כדי לגימת הקפה, באיזה שפה זה כתוב הדבר הזה? מה זה, לא הבנתי מילה?

לאחר שנים כשראו החכמים שגם עם זה יש קושי כיון שזה עדיין בקיצור מאד ולא מספיק ברור כתבו את הגמרא שהיא פירוש על המשניות, הגמרא כתובה לרוב בצורה של משא ומתן בין האמוראים - אלו חכמי הגמרא, כשהם דנים ומתפלפלים סביב הנושאים המובאים במשנה,

חיבור זה התחבר בשני מקומות, בבבל, שם היה המרכז התורני הגדול ביותר בזמנם, וזה נכתב על חלק מהמשניות, הוא נקרא תלמוד בבלי, זה מה שאנחנו לומדים כאן בישיבה, לעומת זאת ישנו את התלמוד ירושלמי שנכתב בארץ ישראל שם היה מרכז תורני קטן יותר, הוא נכתב על כל המשניות ממש אבל הוא כתוב בקיצור יותר ופחות מקיף את הנושאים הנלמדים על כל חלקיהם ועל כן בישיבות מקובל ללמוד תלמוד בבלי, על התלמוד הזה נכתבו פירושים רבים מאד במהלך הדורות כשהראשונים שבהם אלו פירוש רש"י שהוא מתמקד בלפרש את המילים הקשות או את הנושאים שאינם ברורים כל צרכם, ואת פירוש התוספות שאותו כתבו כמה מהראשונים שנקראים בעלי התוספות כשהראשונים שבהם הם נכדי רש"י וזהו פירוש המתמקד יותר בפילפול על דברי הגמרא, ואת זה בעזרת ה' נלמד כאן יחד, אם תרצה כמובן... עידו נשף בקולנוע, זו הייתה הרצאה ארוכה ומלאה פרטים היסטוריים לא מוכרים, חיים הבין את הרמז וקם תוך שהוא מפטייר אני כבר חוזר, גם אתה רוצה קפה? עד שחיים חזר עידו הספיק לפתוח את הגמרא הגדולה אותה הניח חיים לפניו וניסה לקרוא כמה שורות, נסיון שכשל והופרע רק כשחיים חזר עם כוסות הקפה המהבילות,

תגיד, פנה אליו עידו תוך כדי לגימת הקפה, באיזה שפה זה כתוב הדבר הזה? מה זה, לא הבנתי מילה?

חיים פתח גם הוא את הגמרא, ודפדף לעמוד בו אוזחים בישיבה, הגמרא כתובה בשפה הארמית, הוא הסביר, השפה בה השתמשו בבבל באותה תקופה, הארמית היא שפה דומה מאד לעברית, דבר שמקל על הקליטה של השפה, אם תרצה אני ייתן לך עיצה פרקטית קטנה ללימוד מהיר של השפה,

חיים הוציא מחברת קטנה מתחת הגמרא ותלש ממנה דף אחד, קח את הדף הזה, בהמשך אם תרצה אני יקנה לך מחברת קטנה כזו גם כן, מומלץ מאד שכל מילה שאתה נתקל בה בארמית שאתה לא מבין תרשום אותה במחברת, תברר את הפירוש שלה ותרשום לידה, מידי פעם, כשיצטבר לך אוסף של מילים ארמיות עם הפירוש שלהם, תעבור על זה במהירות ותחזור על המילים האלו, דבר שיבטיח את זה שכשתפגש איתם שוב במהלך הלימוד תוכל לזכור שהם כבר כתובים לך במחברת, ותוכל לחפש ולמצוא את הפירוש, אני מבטיח לך שבצורה כזו תוך כמה ימים בודדים אתה תתפוס את העיקרון של השפה, שהיא כאמור דומה מאוד לעברית ויש בה המון מילים חופפות, ואחרי עוד תקופה קצרה כבר תוכל לדעת את השפה על בורייה.

חיים עזר לעידו לדפדף אל העמוד הנכון והם צללו אל הנידון ההלכתי כשחיים מציג את הדין ההלכתי על כל צדדיו ועידו מנסה את כוחו בסברות ורעיונות שונים למצוא את הפתרון שיובייל אל ההבנה הברורה בסוגיה, חיים הציג צד אחד וסברא מסוימת כפשוטה בעוד עידו מנסה להבין את ההיגיון שבדבריו ולא מסכים איתו על יסוד הסברא אליה הוא מכוון את המהלך, חיים פתח גמרא אחרת והראה לעידו שבוויכוח שלהם כבר התווכחו לפני הרבה מאד שנים שני אמוראים (מחכמי הגמרא, כזכור...) שנחלקו במקרה שונה לחלוטין על יסוד סברות אלו בהם הם עוסקים כעת, הוויכוח הלך והתלהט כשכל אחד אחוז בדעתו ומתבצר בעמדתו ומביא ראיות מראיות

שמעון חזר לחייך ברוחב לב, אני מקווה שלא הכבדתי עליך עם כל הפסיכולוגיה הזו, תחשוב על זה, יש לך הרבה על מה, ליל מנוחה.

עידו נכנס אל החדר מהורהר, נשכב על המיטה והרגיש את גלגלי המוח נעים במהירות מסחררת, כל כך הרבה דברים הוא שמע היום, כל כך הרבה נושאים, עולם חדש ומרתק נגלה בפניו, ואני עד היום חשבתי שהחרדים יודעים רק לזרוק אבנים בהפגנות ולצעוק שאבעס, חשב לעצמו....

קרני שמש של בוקר הפציעו מבעד לחלון החדר של עידו, הוא פקח את עיניו ומצמץ, וואו, איך לא שמתי לב שנרדמתי ככה עם הבגדים, ליד המיטה היה מונח מגש עם ארוחת בוקר ופתק קטן, עידו היקר, לא הצלחתי להעיר אותך, אחרי שתאכל ותתארגן אני מחכה לך בבית המדרש, חיים, חברך מאתמול.

תחושה נעימה פשטה בליבו של עידו, זה כבר מתחיל להיות לי נעים מידי, אולי כדאי לברוח מפה? הם עוד יהפכו אותי לבחור ישיבה...

לא!! הבטחתי שבוע... אני לא יכול לעשות צחוק מעצמי, מתן יהפוך אותי ללעג וקלס בשכונה אם אני יבוא היום, אני חייב להישאר ויהי מה! אין ברירה הם כל כך נחמדים אני יזרום עד סוף השבוע ונראה אחר כך מה הלאה...

ארבעים דקות לאחר מכן עידו עמד בפתח בית המדרש כשהוא שבע נקי ומוכן נפשית למפגש נוסף עם העולם החדש אליו נחשף רק אתמול,

חיים זיהה אותו עומד מהסס בפתח וקם אליו בידיים פרושות, הוא עטף אותו בחיוב מעשה חבר משכבר הימים והתעניין בשלומו ואיך עבר עליו הלילה,

בעודם מתיישיבים בספסל צדדי בבית המדרש התעניין חיים בנסינו של עידו בלימוד הגמרא, גמרא? מה זה, תלמוד בבלי? אני יודע שיש דבר כזה, אבל מעולם לא פתחתי את הספר הזה, בקושי תנ"ך, ציחק עידו במבוכה,

אם כן, חיים היטיב את ישיבתו על הספסל הישיבתי, אני אתן לך סקירה היסטורית קצרה מה ומי אתה הולך לפגוש כאן,

ובכן, התורה אותה קיבל משה בסיני מחולקת לשני חלקים, תורה שבכתב, אותה קיבל משה וניתנה לו רשות לכתוב אותה, מה שנוצר כתנ"ך וחלק שני, תורה שבעל פה שזה בעצם הפירוש וההרחבה של תורה שבכתב, את התורה הזו לא ניתנה לו רשות לכתוב ובמשך כאלף שנים היא עברה במסורת מרוב לתלמיד בעל פה ממש, תורה זו הינה רחבה מאד וכוללת בתוכה הרבה מאד חלקים, כיון שהתורה שבכתב כתובה בתמציתיות רבה והיא כתובה קצת כמו כתב סתרים שטמון בו יותר ממה שכתוב בו, המסורת הזו של תורה שבעל פה שבעצם פותרת את אותם "כתבי חידה" שבתורה שבכתב חשובה עד מאד לא רק בעצם ההעברה שלה אלא גם ובעיקר בדיוק שצריך בה, כיון שאם במהלך הדורות משתנה דברים בגלל העברה לא מדויקת של התורה הזו יכול להיות שאנחנו נאבד את האוטנטיות של התורה שבכתב גם כן כי אנחנו ניתן לה פירוש לא נכון או בכל אופן לא מספיק מדויק,

לכן, כשראו החכמים שהדורות נחלשים וכבר אי אפשר לזכור בעל פה את כל המסורת הענקית והרחבה הזו וקשה להעביר אותה מדור לדור במדויק, עמדו וכתבו במהלך הדורות את התורה שבעל פה, לא לפני שקיבלו על זה רשות משמיים, דבר שהם יכלו לעשות על ידי הקדושה והרמה הרוחנית הגבוהה שלהם,

התחלה כתב רבי הקדוש, את המשנה שהיא סיכום בתמציתיות של התורה שבעל פה, וחילק את המשנה לשישה "סדרים" כלומר שישה נושאים מרכזיים הכוללים בתוכם את כל הדינים וההלכות מסודרים במסכתות לפי נושאים, גם משניות אלו נכתבו בקיצור גדול כראשי פרקים של התורה שבעל פה הרחבה והגדולה,

עידו התחיל לחשוב בקול על האפשרויות אך חיים עצר אותו, עם כל הכבוד למוח האנליטי והמוכשר שלך, הלכה אנחנו פוסקים על פי התורה וגדרי הדינים המובאים בה, יש לך מקור למה שאתה אומר?

שונות ומנסה לסתור את דברי השני בכל מחיר, האתגר האינטלקטואלי הקסים את עידו שלא הורגל בסגנון חשיבה מופשט שכזה, אך לפתע בעיצומו של הוויכוח עצר חיים בפתאומיות ושאל את עידו כאילו בדרך אגב, כמה זמן עבר מאז שהתחלנו ללמוד? עידו הסתכל בשעונו ונרתע בבהלה, וואו, כבר שעה ועשרים בערך שאנחנו לומדים כך, חשבתי שעבר רק עשר דקות, לא שמתי לב, כנראה שזה באמת מעניין,

תגיד, עידו התנער לפתע, מה כל העניין בלימוד הזה בכלל? הרי בסוף מעניין אותנו מה ההלכה בפועל על כל מקרה ומקרה לגופו נכון? חיים אישר בהנהון ראש, אז בשביל מה צריך את כל הדין הזה, המשיך עידו, למה כל הסברות האלו שהגמרא תביא את המקרה תגיד לנו מי אמר מה ותפסוק את ההלכה ודי, למה צריך להביא כאן מה כל אחד חשב בהתחלה ומה הוביל אותו לשנות את דעתו ומה הסברא של מי שבסוף לא פוסקים את ההלכה כמוהו, זה לא נראה לך מיותר כל הבלאגן הזה? למה לי לאמץ את המוח כל כך, אני יכול ללמוד את הסוף ודי?

חיים חיך והתרווח במקומו מול עידו, אתה בעצם שואל למה בכלל ללמוד גמרא, בוא נלמד ספרי הלכה מה לעשות ומה לא, מה הדין בכל מצב, ושלוש על ישראל, נכון?

נגיד, ענה עידו, התרשמתי כבר שלכל דבר יש סיבה אז אולי תסביר לי את העניין הזה,

אני יענה לך בשאלה כדרכם של יהודים טובים, ענה חיים, נניח שאתה רב ובאה לפניך שאלה, אדם נכנס לחשבון המייל של חברו לצורך מסויים ובטעות מחק משם כמה הודעות, לאחר מעשה התברר שבין ההודעות שנמחקו הייתה הצעת עבודה אטרקטיבית שהציעו לבעל חשבון המייל וכיון שהוא לא החזיר להם תשובה בזמן ההצעה הועברה למישהו אחר והוא זכה בה, כעת בא בעל חשבון המייל לחברו שמחק לו את ההודעות ותובע אותו על סכום כסף רב בטענה שאם לא היה מוחק את ההודעה הזו הוא היה זוכה בעבודה שהתאימה לו מאוד והיה מקבל משכורת יפה לתקופה ארוכה וכעת במחוי מחיקת הודעת מייל אחת הוא הפסיד את הכסף הזה, מה היית עונה?

עידו התחיל לחשוב בקול על האפשרויות אך חיים עצר אותו, עם כל הכבוד למוח האנליטי והמוכשר שלך, הלכה אנחנו פוסקים על פי התורה וגדרי הדינים המובאים בה, יש לך מקור למה שאתה אומר?

אין מצב שיש לך מקור לדברים האלו, המשיך חיים מיד ולא נתן לעידו לענות אפילו, כי בזמן הגמרא ופסיקת ההלכה לא היה מייל ולא מחשב ולא הייתה מציאות דומה אפילו, אז אני שואל אותך עכשיו, רב אמיתי שמגיע אליו סיפורים כאלו, ויש כאלו לאלפים כל יום ברחבי העולם היהודי, מה הוא אמור לעשות?

חיים לקח נשימה ארוכה והמשיך, עכשיו אתה יכול להבין למה אנחנו לומדים בצורה הזו ולמה הגמרא כתבה את ההלכות עם כל הרקע שהוביל אותה לפסיקת ההלכה, לא מספיק לדעת מה היה בסוף צריך להבין את כל מה שעומד מאחורי ההלכה ומה הסברות הבסיסיות שמובילות אל הפסיקה, ולהבין מזה ולדמות את המצב האקטואלי ואת השאלות העכשוויות לשאלות והנידונים שהיו בזמן הגמרא,

רב שילמד רק ספרי הלכה בלי להגיע אליהם מהמקור בסוגיות הגמרא לא יצליח לעולם לפסוק בשאלות הרבות הצצות בכל תקופה מחדש עם התפתחות העולם והתקדמות הטכנולוגיה רק על ידי ידיעת השורש והמקור של כל דבר ושקלול כל הנתונים בכל מצב מזדמן ניתן לפסוק בכל שאלה ובכל מצב,

יתרה מזו, הגמרא בצורה הזו של שאלות ותשובות ראיות וסתירות מרגילה אותנו לחשוב בצורה מופשטת ואנליטית כך יהיה אפשר בכל מקרה לשקלל הרבה נתונים מכמה סוגיות יחד ולהגיע להלכה, בלימוד הגמרא מתרגלים את צורת החשיבה הנכונה ואת אמונת המידה ההלכתית והתורנית בהם צריך להשתמש, רק על ידי שפשוף של המוח והתרגול לא רק בזכירת ההלכה אלא גם בצורה איך להגיע אליה, אתה לומד את הדרך הנכונה ואת צורת החשיבה האמיתית.

(במאמר המוסגר למתקדמים ולאלו שכבר בקיאים קצת, הדין במקרה המוזכר הוא שהחבר שמחק את המייל יהיה פטור מלשלם את הכסף כיון שזה נקרא 'מבטל כיסו של חברו' שפטור, אך וודאי שעליו לרצותו כדי לפייסו על הצער שנגרם לו, המקור לדברים אלו נמצא בגמרא בבא קמא דף נ"ו עמוד א' וברא"ש בפרק כיצד הרגל סימן ו' וכן ברא"ש בפרק איזהו נשך (בבא מציעא) סימן ס"ט ובשולחן ערוך חושן משפט סימן קפ"ג סעיף א' להרחבת העניין ניתן לעיין בספר משפטי התורה על בבא קמא סימן פ"ד).

חיים ועידו חזרו ללבן את הנושא הנלמד ולאחר זמן מה סיכם חיים את מה שלמדו עד כה במספר משפטים קצרים וממצים תוך שהוא מפטיר לעידו תוך כדי, תדע לך שיש חשיבות גדולה מאד לסיכום הזה של מה שלומדים, כיון שלומדים עניינים שהם ברובם 'תיאורטיים' כדאי ומומלץ תמיד לסכם בסוף, אז מה היה לנו... מה יצא מכל מה שהתווכחנו כאן... זה מסדר את הדברים בראש, ומי שמסכם בכתב וודאי שהתועלת של זה גדולה מאד לאין שיעור,

נראה לי, המשיך חיים, שעד כאן להיום, לך תאכל צהריים ותתרענן ואם תרצה תחזור לכאן מחר בבוקר עוד פעם ונמשיך את הלימוד מאיפה שהפסקנו.

מדורו של הרב אליעזר (לייזר) רוט

להשתכר מבית היין

ביקשתי פעם ברכה להצלחה ברוחניות, מהמשיגים מרן הגה"צ רבי יחזקאל לוונשטיין זצוק"ל. הוא נתן בי מבט נוקב

הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל: "זכיתי לראות את מרן החזו"א זיע"א ואת מרן הרב מבריסק זיע"א, כשהם קוראים את שמע ומתפללים. שניהם עשו זאת במתינות גדולה, והטעם לזה פשוט. כי עיקר מצוות קריאת שמע היא לקבל על עצמו עול מלכות שמים, ולא די בקריאה גרידא.

דודי הגאון רבי אהרון כהן זצוק"ל אמר לי, שפעמים שחולשת גופו היא כה גדולה, עד שאין בו הכוח לקום בבוקר ממיטתו לתפילה, אך כשהוא מעלה במחשבתו את הקב"ה בידועו כי קם הוא לשפוך צקון לחשו לפניו יתברך, זה מזרים בו כוחות מחודשים שבאמצעותם הוא מצליח לקום ממיטתו.

הצדיקים, לא זו בלבד שעבודת ד' אינה מעמסה וטורח עבורם, אלא הם מייחלים ומצפים לכך. מקורביו של המשיגים רבי שלמה וולבה זצוק"ל, הבחינו שהוא מקפיד מאד להתפלל תפילת מנחה בשעות הצהריים המוקדמות, אף שהיו לו אפשרויות נוחות להתפלל בשעות מאוחרות יותר עם בני הישיבה.

במענה לשאלת מקורביו, הסביר, שהנהגה זו אינה נובעת מעיקרון מסוים, אלא שלאחר שסיים את תפילת שחרית, הוא מתחיל לחוש צפייה מחודשת לעמוד לפני ד' ולהתפלל אליו, כך שכשמגיע הזמן שאפשר כבר להתפלל מנחה, קשה לו להמתין יותר.

אני ביקשתי פעם ברכה להצלחה ברוחניות, מהמשיגים מרן הגה"צ רבי יחזקאל לוונשטיין זצוק"ל. הוא נתן בי מבט נוקב כאומר: וכי זו היא הדרך הישרה בעבודת ד'?! תכבד העבודה על האנשים!... אך לבסוף, הוא העניק לי ברכה."

בביקורו של המשגיח הגר"א דסלר זצוק"ל באמריקה בשנת תרפ"ט לא היתה בנמצא אכסניה בעלת כשרות הגונה, ונאלץ להתארח בבית רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל

הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל: "בביקורו של המשגיח הגר"א דסלר זצוק"ל באמריקה בשנת תרפ"ט לא היתה בנמצא אכסניה בעלת כשרות הגונה, ונאלץ להתארח בבית רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל מכניס האורחים המפורסם של אמריקה אשר זכה לארח על שולחנו את גדולי התורה המובהקים ראשי ישיבותיה של אירופה התורתית שפקדו את אמריקה בעשותם למען ישיבותיהם.

לא היה לו קל להנות מ'ממנת חנם' כדרישתו של מארחו הרב הרמן, אך לא היתה ברירה בידו. נותרה בידו רק האפשרות להתפלל אל ד' שזיכהו ויאפשר לו להשיב למארחו כגמולו הטוב וכך עשה. תפילתו לא הושבה ריקם וההזדמנות להכיר טובה לרב הרמן לא איחרה לבוא.

כשנתיים לאחר מכן בקיץ שנת תרצ"א כאשר הגר"א הרמן הגיע לאנגליה באופן בלתי צפוי, השעה היתה שעת לילה מאוחרת, והוא נסע תיכף אל מעונו של המשגיח, כשהוא מספר באזניו שזו הפעם בחר שלא כדרכו לנסוע במטוס מלייפציג שבגרמניה לאנגליה ולא ברכבת, כדי שלא להפסיד תפילה במנין, ועתה הגיע באיחור, ונפשו בשאלתו אם ניתן לארגן עבורו בשעה שכזו מנין לתפילה ערבית.

על אף השעה המאוחרת עלה בידי המשגיח במאמצים מרובים לכנס מנין יהודים לתפילה, כשליבו מלא שמחה שנענתה בקשתו ממרומים, וזכה להשיב לרב הרמן כגמולו הטוב עמו.

זכורני שכמה וכמה פעמים שמעתי מפי המשגיח שהוא

חייב תודה לד' יתברך על שזיכהו בחסד שמים מיוחד לפרוע לגר"א הרמן על כל הטוב אשר גמלו בהיותו באמריקה. ולא חדל מלהביע את שמחת לבבו שלא נשאר חייב הכרת הטוב, ועוד בדבר כה חשוב לארגן לו מנין לתפילה לצרכיו בשעת ליל.

(מתוך יתד נאמן מוסף שבת קודש ערב תג הסוכות תשע"ה)

הביט אאמו"ר בעיניו הטובות בילד הקטן, ופנה לאבי הילד ואמר לו, 'הילד יהיה תלמיד חכם בעזה"י כפי מה שהאבא ילמד אותו...'

הגאון רבי משולם דוד סולובייציק זצ"ל: אנהנו צריכים לעשות מהפך בעניין החינוך, כי בשיטת החינוך החרדי היום חסרה החדרת יראת שמים תמימה בלבבות הצעירים. וכן מצד ההורים, חייבת להיות מסירות. הם צריכים להתפלל, אין סוף תפילות צריכים ההורים להתפלל אין תחליף לדמעות של הורים. אבל לצד התפילות, ההורים צריכים לדבר עם הילדים הרבה על נושא של לימוד התורה, להחזיר בהם אהבת תורה, את הנחישות, ואת ההתמדה. 'אירע שפעם נכנס אחד ממקורבי אאמו"ר, עם בנו הקטן, לבקש עבורו ברכה, שיגדל ויעלה מעלה מעלה בתורה ויביר"ש. הביט אאמו"ר בעיניו הטובות בילד הקטן, ופנה לאבי הילד ואמר לו, 'הילד יהיה תלמיד חכם בעזה"י כפי מה שהאבא ילמד אותו... וירא שמים יהיה הילד כפי הדמעות והתפילות, שאם הילד תתפלל ותעתיר עבורו דבר יום ביומו...'

'אחד הדברים החשובים שניתן על ידם להחזיר יראת שמים בקרב הילדים הוא לספר את תולדות חייהם של גדולי ישראל בשילוב עובדות והנהגות איך שהם גדלו והתעלו בתורה ויביר"ש ביגיעות גדולות ועצומות, כפי שאאמו"ר ז"ע היה נוהג אתנו בילדותנו לספר לנו כסדר סיפורים על גדולי הדורות, כאשר סיפורים אלו הגדושים ועמוסים באהבת וחשקת התורה תוך שאיפה לגדלות בתורה משולבת ביראת שמים טהורה ופחד מחומרת העבירה מביאים לילד שאיפה עזה לצעוד בדרכם וללכת בעקבותיהם.

(מתוך ראיון לעיתון 'המבשר')

היו כמה מן המשתתפים שרצו לבקש מחנו שיפסיק לבוא לשיעורי התורה, שהרי בלאו הכי אינו מבין מאומה

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: מספרים, שבימי

הקומוניסטים ברוסיה, אסרו על היהודים לקיים תורה ומצוות, והיו רבים העוסקים בתורה ומצוות בסתר במסירות נפש ממש, ובאחד המרתפים היתה חבורה של תלמידי חכמים שלמדו תורה בצוותא חדא, ובדרך קבע הצטרף אליהם עוד יהודי עם הארץ שלא הבין כלל את הנלמד, וכיון שהיו יושבים בחדר קטן וצפוף היו כמה מן המשתתפים שרצו לבקש ממנו שיפסיק לבוא לשיעורי התורה, שהרי בלאו הכי אינו מבין מאומה, נענה האיש וסיפר להם, שפעם ישב בבית המזיגה כדי ללגום מעט י"ש, ובשולחן הסמוך אליו ישבו כמה מורדים בשלטון שטיכסו מזימות ועצות למרוד בשלטון, ונודע הדבר למלכות, וכאשר ישבו שם כולם בצוותא התנפלו עליהם חיילים והתחילו להכות בהם מכות נמרצות, 'וכיון שגם אני הייתי בקרבת מקום הצליפו גם בי מכות אכזריות, ואף שצעקתי לעברם שאין אני נמנה ביניהם כלל, השיבו ואמרו לי, אם ישבת עמיהם הרי אתה כמותם ממש, ומהם למדתי שעל ידי השייבה וההשתתפות בשיעורי תורה זוכים לשכר הרבה, כם אם אותם רשעים הבינו שהיושב סמוך ונראה למורדים הרי דינו כדינם וחלקו עמהם, ק"ו במידה טובה שהיא מרובה, שעל ידי השייבה בשיעורי תורה בסמיכות לתלמידי חכמים, ויקשב ה' וישמע, שבדאי לא יגרע חלקי בעלמא דאתא.

ומעתה אף מי שאינו מוצא טעם בשיעור והוא נרדם ועייף וכדומה אל ישתמט מן הציבור, אלא ישכים ויעריב לבית המדרש, וכדוגמת הערבה שאין בה לא טעם ולא ריח, אך כל זמן שהיא אגודה עם שאר המינים מנשקים אותה ומחבבים אותה בחיוב מצוה.

(באר הפרשה סוכות תשפא)

ותאמר לו אשתו, האם אינך שייך לבית הזה?

הגה"ח ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א: מעשה שהיה עם הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל, שהיה עשיר מופלג ובכניסה לביתו היתה מראה גדולה (שפיגל) כדרך העשירים, וזאת המראה היתה מאד חשובה בעיני הרבנית מרגליות.

פעם אחת נתארח אצלו אחד מאדמו"רי דורו יחד עם החסידים והגבאים, ותוך כדי הביקור נשברה אותה מראה [עד היום אין יודעים אם כוונה או לא] והרבנית נצטערה מאד על היזק המראה, אך רבי אפרים זלמן לא ראו עליו שום צער, ותאמר לו אשתו, האם אינך שייך לבית הזה? איך אינך משתתף בצער נזק הבית? רבי אפרים זלמן ענה לו שאח"כ יסביר לה, וכך עברו שבוע ושבועיים, חודש וחודשיים. לאחר שגב שאל את הרבנית, האם עדיין את מצטערת על המראה שנשברה?

ענתה הרבנית: זה כבר לא כואב לי, כי ה' נתן ה' לקח. ויאמר הרב לאשתו, מה שלקח אצלך שנה שלמה, אצלי לקח פחות מדקה. תיכף ומיד נשברה המראה אמרת ה' נתן ה' לקח, ולא הצטערתי אפי' רגע אחד.

(ממשקף ישראל, גליון מ' פרישת חיי שרה תשע"ט)

אוצרות ויהלומים

פנינים מחרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זיע"א 'כיצד מדברים..'

מאת: הרב יעקב היילר

תמהו התלמידים לפשר שתקתו. לאחר שניות ארוכות ומתוחות, פתח רבינו ואמר ברעד: "אינני יודע איך קרה לי כדבר הזה... להביא דוגמא מחיי חולין לגמרא הק'?!". והנה מתייצב קולו של רבינו, ואומר: "אני מודה לה' שתפסתי את הטעות בזמן, ואני יכול לתקנה כעת, כשכולם כאן. אילו הייתי לא הייתי מתקן זאת עכשיו, הלא היה עלי לחפש את כל אחד ואחד מכם, ולהבהיר לו את הטעות להביא דוגמא שכזו!" (בנו הגרמ"ד שליט"א)

הבחינה הרבנית להפתעתה כי רבינו טעם מעט מהמשקה

מעשה בתלמיד שהתארח על שולחן השבת של רבינו. אל השולחן הוגשה שתייה ממותקת, והנה הבחינה הרבנית להפתעתה כי רבינו טעם מעט מהמשקה, דבר שלא עשה מעודו. לאחר הסעודה כשהביעה באוזניו את תמיהתה, הסביר רבינו: "ישב כאן בחור צעיר, נבון מעט. מזוגתי לעצמי מעט מן השתייה המתוקה, כדי שיחוש בנוח גם הוא למזוג לעצמו ולשתות". ופעם בחג הפסח, בעת הסעודה ישב לידו אחד מניניו, ורבינו הגיש לו מהמצות שלו ואמר לו: "תטעם גם מהמצות שלי... זה טעם אחר..." - רבינו הרחוק מכל ענין של 'טעם', ידע להטעים לזולתו. במיוחד הפליא בתודתו ובשבחו את המאכלים המוגשים לפניו. הוא, שלא הבדיל בטעם של אוכל, ומעולם לא התעסק בטיבם של מעדנים, גילה לפתע הבנה מלאה בטיבם של המאכלים... בכל סעודת שבת, היה רבינו פונה לרבנית ומשבח את מאכליה: "השבת, הדגים יצאו טעימים במיוחד". וכשהיו נכדים סמוכים על שולחנם, היה משמיע באוזניהם ובנוכחות הרבנית: "דגים טובים כמו ששבתא מכינה, אין בשום מקום בעולם". וכך היה משבח את החלות שהיתה אופה, או כל מאכל אחר שהכינה או שאחת מבנותיו בישלה.

מהארון בחדר השיעורים. הגמרות שבארון היו 'שנות, ומחמת משמוש רב שנים נמחק הכתוב על גבי שדרתן ולא היה ניכר איזו גמרא היא זו, והבחור שקם להביא את הגמרא השתתה בחיפושו אחר הכרך המבוקש. אחד הבחורים, חד עין וחריף לשון קרא לעומתו מהקצה השני של החדר: "זו הגמרא השקנה!" פני רבינו נשתנו באחת, ניכר כי הוא בורר את מילותיו, ואחר שהייה קלה פתח והעיר, כמבקש לתקן את הביטוי הלא-מכובד שנאמר קודם לכן, ואמר בהדגשה: "זו הגמרא הרחבה".

הנה למשל, בבנק, כאשר... "ומיד נעצר והשתתק.

יום א'. רבינו בוחן כרגיל את תלמידיו על תלמודם שלמדו במשך השבוע העבר. רבינו עובר אחד אחד, בתבונה שואל כל תלמיד לפי רמתו, כדי שיצא מרוצה ויחוש שהוא יודע. והנה אחד התלמידים מתנצל ומבקש שלא להבחן הפעם: "כי לא הספקתי לחזור על החומר". נרתע רבינו לאחוריו ואומר לו: "נו, לא הספקת, בסדר... אין לי טענות. אבל איך אפשר לקרוא לגמרא הק' 'חומר'?! וכי מדובר בידע בעלמא של היסטוריה או חשבון?! הרי זו תורת ה' תמימה! תורת ה', איך אפשר לקרוא לזה 'חומר'?! והיו הדברים יורדים ונוקבים חדרי בטן, ועשו רושם שאינו נמחק בלב התלמידים. פעם ביקש רבינו בשיעורו להגדיר הגדרה מדויקת בדיני שותפין, והשתמש בביטוי "שיווי זכויות", ומיד חזר בו ואמר: "זו אמנם ההגדרה הנכונה, אבל שלא תשתמשו בזה! הביטוי הזה הפך בימינו לביטוי חילוני..." שוב פעם אחת אירע כיו"ב, כאשר למדו פרק 'איהו נשך', וביקש להביא דוגמא לענין הנידון, והביא דוגמא מחיי המסחר "הנה למשל, בבנק, כאשר..." ומיד נעצר והשתתק.

אין זה דרך כבוד לומר 'רב שלוימק'ה'... מה הוא חבר שלך?!

בשיחותיו נזהר היה להזכיר תמיד את הטוב והחיובי, ונמנע היה מלהזכיר ולפרט את הצד השלילי, רק היה אומר על דרך הכילול: "ולהיפך חלילה", כשמתוך ההן נשמע הלאו. בהזכירו, למשל, את רבי יוסף שלמה כהנמן, היה מקפיד רבינו לכנותו 'הגאון מפוניבז', ולא כמורגל בפי הכל 'הרב מפוניבז'. ומעשה היה ושוחח רבינו בסוף השנה עם אחד מתלמידיו שנבחן לשייבה הגדולה דפוניבז. רבינו התעניין בתהליך המבחן, ושאלו אצל מי נבחן. ענה התלמיד: "אצל רב שלוימק'ה" - כפי שהיה שגור כינויו בפי רבים של רבי שלמה ברמן ראש הישיבה. נטל רבינו את ידי התלמיד ותוך שהוא אוזחה בחמימות, אמר לו: "כך לא מדברים. אין זה דרך כבוד לומר 'רב שלוימק'ה'... מה הוא חבר שלך?! נכון, כולם מכנים אותו כך, וזה מתוך חיבה ולא מתוך זלזול חלילה, ובכל זאת אסור!". ואם לגבי צדיקים טרח אחר התואר המתאים, לגבי שמות רשעים - להבדיל, היה טורח אחר רמז ומעקם את לשונו ונמנע מלהזכיר את שמם. אחד מרחובות ב"ב, שהיה נקרא על שמו של אדם רשע (עד שהוחלף לשמו הנוכחי: 'הרב שך'), היה נזהר מעודו לבל להזכיר את שם הרחוב, והיה נותן בו סימנים שמתוכם הובן לאיזה רחוב כוונתו.

במהלך השיעור, נוקק פעם רבינו לעיין באחת ממסכתות הש"ס

במהלך השיעור, נוקק פעם רבינו לעיין באחת ממסכתות הש"ס, וביקש שיביאו לו את הגמרא

**מי אני
שבכלל אדבר,
או אנסה להבין,
וכל שכן
להביע דעה,
אל מול ענקי
התורה הללו,
התנאים
והאמוראים,
הראשונים
והאחרונים!?**

התלמיד הקטן מול הגמרא האדירה

לישיבת רבי יצחק אלחנן בארה"ב הזדמן ביום מן הימים הגאון רבי אהרן וולקין זצ"ל בעל ה'בית אהרן' והנהלת הישיבה ביקשה מהגאון הליטאי לבחון את התלמידים ולעמוד על סדרי הלימודים. רבי אהרן סבר וקיבל.

התלמידים ידעו את פרקם. במושך שעה ארוכה השתעשעו איתם רבי אהרן בשידוד מערכותיה של בבא מציעא. הנבחרים הראו שליטה מפתיעה בתורף הדברים, התמצאו בהגדרות מורכבות ב'שנים או חזין' והנהלת הישיבה שאבה נחת מלוא חופניים. כולו מדושן עונג, לאור הצלחת התלמידים, שאל נשיא הישיבה את רבי אהרן כיצד הישיבה נשאה חן מלפניו.

"פלאי פלאים", מתפעל רבי אהרן התפעלות אמת. "התלמידים יודעים את אשר לפניהם". "יאמר נא רבינו". נוהרות פניו של הנשיא, והוא מוצא את השעה להעזיז פנים. "כלום הבדל יש, בין ידיעת התורה של תלמידינו, השקידה והאווירה, לבין המראות שחווה רבינו בשנות נעוריו בליטא, בוולוז'ין הגדולה לאלוקים?".

מחייך רבי אהרן לשמע ההשוואה ומנסה להמחיש לפניו בן שיחו, היכן עומד ההבדל בין וולוז'ין בתפארתה, לבין ישיבה חדשה במתכונת אמריקאית.

"כאשר שנינו בוולוז'ין את המשנה הראשונה ב'שנים או חזין', הפכה המשנה וסברותיה לעצם מעצמנו, דמנו ובשרנו. כאשר הגענו אחר

מתיקות התורה

כל העצות והדרכים
לקבלת 'גישמאק' בלימוד

מחנה: ז'בנב בוריס

כך לדברי הגמרא "לימא מתניתין דלא כבן ננס", צרבה את ליבנו תחושת עלבון קשה".
"כיצד משנתנו שלנו, עצמינו ובשרינו, דלא כבן ננס?
מדוע זה יחלוק מישהו על משנתנו שלנו?"....

(מוסף שב"ק התשמ"ח).

לפעמים הנך יושב ליד הגמרא הגדולה ורבת הוד וחש 'קטן'.

אתה אומר לעצמך: מי אני שבכלל אדבר, או אנסה להבין, וכל שכן להביע דעה, אל מול ענקי התורה הללו, התנאים והאמוראים, הראשונים והאחרונים!
וכי מה שייך בכלל שאני יבין באמת את דברי אלוקים חיים של רבי מאיר ורבי עקיבא, אביי ורבא, רש"י ותוספות, הרשב"א והריטב"א, הקצות והנתיבות, רבי עקיבא איגר ורבי חיים מברסק?
מי אני שאבין את עומקם של דברים, ואיך בכלל אני יכול להביע דעה, להתווכח או לחשוב אחרת?
טעות גמורה היא לחשוב כך!!!
הספרים הקדושים האריכו וכתבו שכאשר התורה ניתנה לכל אחד מישראל, ניתנה התורה בשישים ריבוא אופנים וגוונים, כאשר לכל יהודי יש חלק מיוחד בתורה, פן וסגנון מיוחד שהוא ורק הוא יכול להתגדר בו.
א"כ, בוודאי יש לך מה לומר, להעיר ולהאיר את הזווית המיוחדת לך ורק לך, בתורה הקדושה.
--- "אמר רבא: הכי השתא, התם הקדוש ב"ה עלמא דיליה הוא ותורה דיליה היא - מחיל ליה ליקריה. הכא תורה דיליה היא? הדר אמר רבא: אין, תורה דיליה היא, דכתיב: 'ובתורתו יהגה יומם ולילה'." (קידושין לב, א-ב).

התבוננות

בסוף תפילה שמונה עשרה התפללת וביקשת הבוקר מנותן התורה ברוך הוא, ש"פתח ליבי בתורתך".
מתקני התפילה הקדושים ידעו אל נכון שהקב"ה אינו רוצה בשעת לימוד התורה שלך את המוח של ה'שאגת אריה', ההבנה של רבי שמעון שקופ או החילוק הדק של ר' חיים מברסק. הקב"ה רוצה את נטיית הלב שלך, את ההבנה האישית שלך, המיוחדת והמתאימה אך ורק לך. יש לך מה לצפות מעצמך!!
כאשר אתה לומד בבא קמא דף ב' עמוד א', או בבא מציעא או קידושין למשל, עליך לדעת, למרות שמליוני לומדים בכל הדורות התייגעו על אותם המילים הקדושות, של הגמרא, הרש"י והתוספות, הרי יש לך את חלקך בתורה, והקב"ה מצפה לדבריך בסוגיא.
תילי תילים של ביאורים נאמרו על המשנה והגמרא, דקדוקי הרש"י וקושיות התוספות, אך הנה עדיין רבבות צורבים, צעירים ומבוגרים, תלמידי חכמים מופלגים וגם בני ישיבות עולי-ימים, עדיין מחדשים, מוסיפים נדבכים, מאירים פינות וכובשים את דף הגמרא הפרטי שלהם!!

התבונן בדף הגמרא הפרטי שלך, עיין במילים הקדושות של הגמרא, הרש"י והתוס'.
כל אות וכל שורה קדושה בקדושה עליונה
תרגיש שזו ההזדמנות שלך, להגות ולעמול בחלקך המיוחד בתורתנו הקדושה.

כן, גם אתה חאן דאמר כאן!! מותר לך לנסות לתת טעם, לחשוב כך או אחרת, ולאחר מכן לבדוק זאת בפנים.

כיצד מתבוננים

אחד מהמפתחות החשובים להצליח בלימוד תורתנו הקדושה, הוא 'ההתבוננות'.

כיצד מתבוננים?

הדבר פשוט וקל ביותר.

תתחיל להתבונן במה שאתה לומד,

פשוט, התבונן בשורות ובמילים הקדושות שכתובות לפניך.

תתחיל לחשוב, להתעניין, לחקור ולנסות להבין את הכתוב, בכשרון שהעניק לך הבורא יתברך.

תחשוב איך אני הייתי מנסח את המקרה שמובא במשנה? האם כך היית כותב זאת, האם יש לי רעיון טוב יותר?

ואם כן, מדוע חכמינו לא הביאו את הדוגמא/ המקרה שלך?

כאשר אתה לומד את קושיית הגמרא, עליך לנסות ולהבין מה דעתך האישית בעניין. כשאתה רואה שאלה או

אימרה של התנא או האמורא, עצור לרגע וחשוב: מה אתה היית אומר, לו היית נשאל כך.

חשוב, מה לפי דעתך הגיוני ומסתבר כאן ואיזו שיטה או איזה אימרה לא מובנת לך.

**אנו רוצים
להפתיע
אותך ולחדש
לך שברוב
הפעמים
כששניים
אוחזין בטלית
לא! פוסקים
יחלוקו...
מופתע?
שים לב היטב:
המשנה שלנו
נקטה מקרה
נדיר ביותר.**

לאחר שלמדת שתי שיטות, למשל, נסה נא להבחין למי משתי השיטות לבך נוטה ומדוע. אל תרוץ להעמיק ולנבור בדעות המפרשים, הראשונים והאחרונים, כאשר גם בדבריהם יהיה לך בודאי, מה לומר. דבר ראשון, תפעיל את כל כשרונותיך בהבנה מדוע הדברים נאמרו כפי שנאמרו. כן, גם אתה מאן דאמר כאן!! מותר לך לנסות לתת טעם, לחשוב כך או אחרת, ולאחר מכן לבדוק זאת בפנים. ואז תמשיך הלאה ותבחן את עצמך: האם אכן כיוונת לדעת המפרשים? ואם לא, מדוע? מדוע הרשב"א לא הסביר כפי הבנתך? ועוד עצה: למד היטב קטע גמרא לא ארוך, עד שתדע אותו על בוריו. כעת כתוב את אותו הקטע, בסגנון שלך. במהלך הניסיון שלך תבין כמה חכמה גלומה בתמצית השורות של הגמרא. איך האמוראים ידעו וכללו את כל הקושיות והדיוקים שיבואו ויתעוררו לאורך השנים.

ניקח דוגמא שבהתבוננות מעטה, כל התמונה וההלכה תשתנה:

אתה מתחיל ללמוד את מסכת בבא מציעא וכולנו מכירים ---
"שנים אוחזין בטלית יחלוקו"
האם כששניים אוחזין בטלית באמת יחלוקו?
אנו רוצים להפתיע אותך ולחדש לך שברוב הפעמים כששניים אוחזין בטלית לא! פוסקים יחלוקו...
מופתע?

שים לב היטב: המשנה שלנו נקטה מקרה נדיר ביותר.
המקרה שמובא במשנה, עוסק בשני צדיקים גמורים שכל אחד מהם אוחז בקצה הטלית, כמו שמבארת הגמרא, ואף אחד מהם אינו מנסה לתפוס יותר ממה שהחזיק בידו מרגע בו הרימו שניהם יחד את המציאה מהקרקע, וכך הם מגיעים לבית הדין כשכל אחד מהם אוחז בקצה הטלית.
כי במקרה המצוי יותר, שהם אינם מחזיקים בקצוות הטלית, תשתנה ההלכה לגמרי ולא יהיה כאן יחלוקו אלא כל אחד ואחד מהם נוטל עד מקום שידו מגעת ורק את השאר יחלוקו.
וכשאתה ממשיך הלאה במשעולי הגמרא ומגלה שהמשנה וכל המשא ומתן התלמודי הנרחב שעליה נסובים, על מקרה נדיר לכאורה, בו כל אחד מהם אחז בדיק בשולי הבגד, ולא תפס יותר כמלוא הנימה. אז בהתבוננות נוספת תמיהתך תעלה כפליים, כי הרי כל אפשרויות השבועה שהמשנה נוקטת, עושה רושם שאין מדובר בצדיקים גמורים שהרי אנו רק חוששים משבועתם שתהיה נכונה, עם נוסחאות מיוחדות...
אכן, התבוננות תגלה לך מטמונים.

אתה לומד מסכת 'קידושין' - 'האשה נקנית בשלוש דרכים'

כבר בשורה הראשונה נתחיל לחשוב:
למה כתבו חז"ל האשה - ולא יותר פשוט: אשה נקנית
ואיך הבנת את 'נקנית' - אשה קונים? או אולי נכון יותר היה לומר שאשה מקדשים?
ומדוע לא כתבנו האיש קונה?
ומה היה שונה אם היה נכתב בשלושה 'דברים' במקום שלוש 'דרכים'?
אם תעיין היטב בכל אות, תמצא ותגיע לבדך לכל השאלות שהגמרא/רש"י/תוס"א או הראשונים והאחרונים העירו, ובכך תראה שאתה מבין היטב את כל הסוגיה.

זכור תמיד: לתורה יש שבעים פנים, ו"אם תחפשנה ככסף וכחטמונים תבקשנה, אז תבין"...

(פרקים מתוך החוברת המיוחדת 'גישמאק בלימוד' שבהוצאת ארגון 'אחינו')

דברי ימות העולם

גזור ושמור

תקופות

אלף	שנה	מאורע
1	1056-1 ¹	עשרה דורות מאדם עד נח ²
	1056-1948	עשרה דורות מנח עד אברהם אבינו ³
3	1948-2255	האבות הקדושים ³
	2193-2332	השבטים הקדושים ⁴
	2238-2448	גלות מצרים ⁵
	2448-2488	דור המדבר
	2488-2882	השופטים ⁶
	2870-3448	הנביאים
	2881-2964	מלכות שאול, דוד ושלמה
	2928-3338	בית ראשון
	2964-3338	מלכות יהודה ⁷
	2964-3205	מלכות ישראל ⁷
4	3338-3408	גלות בבל
	3370-3484	אנשי כנסת הגדולה ⁸
	3370-4397 ⁹	מלכות פרס ומדי
	3408-3828	בית שני
	3448-3622	מלכות יוון
	3622-3724	שושלת החשמונאים ¹⁰
	3648-4394 ⁹	מלכות רומי
	3724-3830	שושלת הורדוס
	3448-3950	התנאים
	3950-4236	האמוראים
5	4236-4349 ¹¹	רבנן סבוראי
	4349-4800	הגאונים
6	4800-5250	הראשונים
	5250	תחילת תקופת האחרונים

1. ציון השנים במאורעות ובאישים מתקופת התנ"ך הוא לפי מנין שנתיו של אדם הראשון, שהחלו רק מהיום השישי לבריאה. שאר השנים צוינו לפי המנין המקובל בזמננו, שהוא המנין לבריאת העולם, ולפיו היתה השנה הראשונה בת 6 ימים בלבד (=שנת תורה) והיום השישי היה ראש השנה לשנה השניה.
2. לידתם.
3. מלידת אברהם אבינו עד פטירת יעקב אבינו.
4. מלידת הראשון (=דאובן) עד פטירת האחרון (=לוי).
5. מירידת יעקב ובניו עד יציאת מצרים.
6. בתחילת ימי השופטים היו גם הזקנים, אשר אריכו ימים מדור המדבר עד מעט אחרי מות יהושע.
7. לאחר התפלגות המלוכה.
8. מתחילת הנהגתו של עזרא הסופר עד פטירת שמעון הצדיק.
9. עד אמצע האלף הבא, בתקופת הגאונים.
10. במשך 55 שנים מלכו החשמונאים לבדם, אולם לאחר מכן היו כפופים לשלטון הרומאים. כך גם מלכות הורדוס שבאה אחריהם.
11. ראה להלן הערה 52.